

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 63 AGOST 2010

CALIDOSCOPI

Fem un passeig!

- L'ENTREVISTA
LLUÍS PALAHÍ, considerat com el cronista de la ciutat, parla de la funció social del passeig i recorda com ha viscut aquest espai
- CONTRASTOS
Història del passeig del Mar.
Del segle XVII al segle XX
- LES IMATGES
Resseguint el passeig
- EL TINGLADO
Notícies i actualitat

Grup de persones davant l'Observatori Català. A la dreta, el Casino dels Nois abans de la construcció de la miranda i de la façana del passeig dels Guixols. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez. (Autor: desconegut)

EN AQUEST NÚMERO...

■ PRESENTACIÓ	03
■ CALIDOSCOPI. Fem un passeig!	04
El punt de vista	06
Les imatges.....	30
L'entrevista. Lluís Palahí.....	34
Contrastos	38
■ EL TINGLADO	40
■ DIRECTORI	43

EDICIÓ

AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS
www.guixols.cat

REDACCIÓ

ARXIU MUNICIPAL
SERVEI DE PUBLICACIONS D'ARXIU
Cra. de Girona, 45-47
17220 St. Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 25 93

COORDINACIÓ

M. ÀNGELS SUQUET

CONSELL DE REDACCIÓ

PERE CARRERAS, JORDI COLOMEDA
DAVID HERNÁNDEZ

COL·LABORADORS

MARC AULADELL, JOSEP AULADELL, JORDI
BELLMUNT, ALBERT GIRONÈS, ANTONI HOMS,
LLUÍS PALAHÍ, SUSANNA PORTELL, ÀNGELA
RIBAS, AGUSTÍ ROLDÓS, MARIONA SEGURANYES,
CARMEN THYSSSEN-BORNEMISZA, JOAN VICENTE

FOTO DE LA PORTADA

VISTA GENERAL DEL PASSEIG DEL MAR EL 2010.
AMSFG. FONS ALBERT GIRONÈS (AUTOR: ALBERT
GIRONÈS)

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

JOSEP SOLÀ

DISSENY I MAQUETACIÓ

DOSIS, PROJECTES GRÀFICS

IMPRESSIÓ

GRÀFIQUES BIGAS

ISSN 2013-0813
DIPOSIT LEGAL: GI-1.611-89

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el
disseny, fotografies, dibuixos i estadístiques, no
pot ser reproduïda, emmagatzemada ni transmesa
de cap manera ni per cap mitjà (elèctric, mecànic,
òptic, de gravació o bé fotocòpia) sense autorització
prèvia de l'autor i editor.

Sardanes al passeig, cap al 1900. AMSFG.
Col·lecció Espuña-Ibáñez. (Autor: desconegut)

PRESENTACIÓ El passeig del Mar és un dels elements essencials de Sant Feliu de Guíxols. Des del punt de vista urbanístic, ofereix un espai de gran bellesa que connecta la ciutat amb la platja i el mar. Els carrers de Sant Feliu van a parar al passeig i aquest ressegueix la badia d'extrem a extrem, fent com una petxina –bé ho diu Gaziol. Des del punt de vista social, ha estat punt de trobada de diferents grups de gent d'aquí i de fora. També ha estat escenari de festes, concerts, balls i envelats, fires, funcions de putxinellis, espectacles, terrasses de cafès i també pati d'escola, quan l'escola era a l'actual ajuntament. Des del punt de vista històric i patrimonial, és testimoni d'una de les èpoques de major desenvolupament de la ciutat: el segle XIX.

L'any 1834 l'Ajuntament va acordar plantar dues fileres més d'arbres al carrer del Mar per embellir-lo, el va rebatejar com Paseo de Cristina i el va començar a urbanitzar. A mitjan segle XIX, els hisendats i els burgesos que, fins llavors, vivien majoritàriament al carrer Major i al carrer dels Arbres es van traslladar al passeig del Mar, que es va anar configurant com un espai distingit. Les cases nobles van substituir les cases senzilles i les zones del Raig i dels Guíxols van restar per als mariners i pescadors, que vivien així prop de la platja, que llavors era un espai de treball.

L'any 1984 la junta del museu va organitzar la commemoració de l'aniversari del passeig. Joan Torrent i altres van publicar a *Àncora* diversos escrits. Lluís Esteva va presentar el seu famós estudi en un acte presidit per Josep Vicente, aleshores alcalde, i Néstor Sanchiz va organitzar una exposició al monestir. El passeig va ser homenatjat amb una gran festa. En aquest ARJAU simplement volem continuar espargint la seva essència.

Festa de Santa Llúcia, 1930. AMSFG. Col·lecció Josep Escofell. (Autor: Ricard Mur)

CALIDOSCOPI

Fem un passeig!

"Ens sentim orgullosos de l'admirat passeig del Mar, en tota la seva extensió, agraïnt a tots els qui, estimant la bellesa, contribuïren durant segle i mig a crear-lo i millorar-lo. Desitgem-li molts més anys així, en el seu esplendor". Aquesta cita correspon a l'escrit publicat per R. G. amb el títol "En els cent cinquanta anys del passeig del Mar" a l'especial de Festa Major de 1984 del setmanari *Àncora*. Altres obres o estudis sobre el passeig del Mar comencen amb una coneguda cita de Gaziell en què descriu el passeig com una cosa preciosa, una joia única i exclusiva de Sant Feliu. Però ens agrada especialment aquest fragment d'un autor anònim que estima el passeig per la seva bellesa i la qualitat del seu espai –extens i esplèndid–. Aquesta cita encomana l'agraïment i la satisfacció d'algú que el sent i viu a fons i que també el comparteix. Com Jordi Bellmunt, que explica com es van configurar els passejos i la seva funció; Mariona Seguranyes i Susanna Portell en mostren la visió dels pintors; Agustí Roldós recorda el primer fotògraf del passeig; Àngela Ribas ens convida a llegir-lo, i Josep Auladell i Marc Auladell descobreixen projectes no realitzats.

Vist per la **HISTÒRIA** EL PASSEIG COM A ELEMENT DE MODERNITAT URBANA. Durant l'antiguitat es plantaven arbres al costat de les carreteres perquè els exèrcits tinguessin fusta a l'abast. Els arbres van esdevenir elements identificatius dels accessos als nuclis urbans i oferien ombra als vianants. Posteriorment, aquests espais serviran d'aparadors per a les classes benestants fins que, a la França de mitjan segle XVII, es conceben els bulevards i passejos i es fan imprescindibles en tota gran ciutat. A Espanya aquest costum s'estén al segle XIX.

El passeig, bulevard o vestibul urbà, com a vial ample amb arbres arrencats i exponent de l'urbanisme modern, s'imposa a Europa entre l'inici i la meitat del segle XIX, a la recerca d'un nou model de ciutat més higiènic, més obert i més equipat. Els passejos amb arbres a les nostres ciutats tenen un antecedent clar en els camins i carreteres arbrades, que foren construïts inicialment perquè els exèrcits tinguessin un recurs energètic –la fusta– a mà, i d'aquesta manera es creà una xarxa visible d'infraestructures públiques (camins, canals, etc.) que amb el temps ha esdevingut un símbol de la identitat del territori.

Des de temps antics, les plantacions d'alineament s'han associat a les vies de comunicació. Probablement ja a l'època de l'imperi romà es van difondre certes espècies (com l'*Ulmus minor*) per a obtenir-ne ombra, abric i una font d'energia. Durant l'edat mitjana, la xarxa viària a l'Europa Occidental es descuidà, mentre a l'Àsia Central la plantació d'arbres al llarg dels vials i carreteres es generalitzava. No serà fins a la Il·lustració que l'alineament prendrà una nova empena i passarà a servir per a potenciar la diversitat del territori, a suavitzar-ne el paisatge i a trencar la monotonia de les grans parcel·les.

Malgrat que a la major part d'Europa i a certes parts d'Àsia els vials arbrats representen la forma més antiga de plantació al llarg del camins i carreteres, es podria dir que França en té la més llarga tradició i història. I això és així sobretot per una sèrie de constants que recolzen aquesta proposta: una voluntat obstinada del poder central, una argumentació econòmica fonamentada, una voluntat d'embellir, una qüestió d'Estat. En canvi, a Espanya no es generalitzen fins a la segona meitat del XIX.

El passeig, com a ritual urbà, evoluciona en paral·lel al desenvolupament de la cultura urbana per a satisfer les exigències d'un nou concepte de societat i les seves idees corresponents sobre l'oci i el temps lliure. Així, les ciutats europees del s. XVI reservaven la naturalesa per als espais privats –ja fossin les galeries cobertes dels palaus o jardins de benestants, nobles i monarques– de la mateixa manera que als afores de moltes ciutats es podien trobar camins i carreteres amb arbres a banda i banda, ja fos perquè s'havia deixat de talar o bé perquè servien de fites per a marcar els límits o per a proporcionar una mica d'ombra als vianants. Alguns d'aquests camins o carreteres presentaven vistes panoràmiques o conduïen a llocs agradables al costat d'un riu o bé eren el pas obligat per a arribar a alguna ermita en algunes festes religioses o en celebracions concretes populars per a passejar a peu o en carrossa.

Progressivament, els espais de relació social d'aquestes ciutats, d'herència medieval (com la plaça del mercat), es dilaten als segles XVI i XVII per a convertir-se en els llocs on deixar-se veure. Així, els passeigs arbrats esdevenen els llocs on la burgesia i la noblesa poden demostrar el seu estatus i interactuar amb altres de la seva mateixa classe. Un moment especialment important

dins d'aquesta evolució de la introducció de l'element vegetal dins del traçat urbà es produeix, sens dubte, quan Maria de Mèdici soluciona la manca d'espai per a passejar a París amb la creació del Cours de la Reine, que no era una altra cosa que la realització d'un camí arbrat a la vora del Sena. Aquest fet confirma que en aquests moments passejar, si no era un hàbit, sí que era un costum "gens estrany" en la Itàlia del segle XVI.

Però és a mitjan segle XVII, amb el projecte del Grand Cours (Champs Elysées), camí arbrat paral·lel a l'anterior que surt de les Tuileries, que Le Nôtre inicia un procés, que culminarà amb les realitzacions de Haussman, en què el passeig arbrat es consolida com un element vertebrador de l'estructura urbana i dels futurs creixements de la ciutat. El mateix Le Nôtre, quan s'enderroquen les muralles, respecta el camí arbrat que les envolta, i així el potencia com a nou espai lliure, creant el que més tard s'anomenarà *bulevard*.

Aquestes obres parisenques representen un canvi en la concepció del que havien estat els camins arbrats de tradició mediterrània i les obres pròpiament urbanes, en les quals els arbres són protagonistes. Així, aquests antecedents dels bulevards francesos es constituïren en un model que seria reinterpretat per la

Així, els passeigs arbrats esdevenen els llocs on la burgesia i la noblesa poden demostrar el seu estatus i interactuar amb altres de la seva mateixa classe

resta d'Europa, i acabarien convertint-se en espais gairebé obligats en ciutats i viles importants. En efecte, bona part dels camins arbrats que sortien d'algunes ciutats es van convertir en passeigs, però també ho varen fer alguns dels camins arbrats que voltaven o havien envoltat les muralles o les arbredes, vora els rius o els camins a les ermites o a algunes ruïnes o fortaleses i castells. D'altra banda, algunes de les poblacions que no tenien camins arbrats els van crear i, fins i tot, varen forçar alguns dels espais lliures per a fer-hi passeigs de bona planta.

A Espanya, la política d'arbrat en els camins de l'etapa dels Habsburg continua durant el regnat dels Borbons i es generalitza l'ús de certs híbrids a carreteres, parcs i avingudes. En paral·lel, les nostres ciutats han sortit de la constricció de les seves muralles. I això és degut a la seva pròpia obsolescència com a element protector de la població, a l'evolució de les tècniques bèl·liques, a la gran densificació i falta d'higiene dels centres medievals, com també a la irrupció d'una preindústria que ha fet créixer exponencialment la població acollida a les agrupacions urbanes.

En aquesta situació, els primers elements urbans intencionats i urbanísticament cultes són els passejos arbrats, sempre situats a la perifèria de la ciutat, lloc d'on parteixen per arribar a les noves estacions ferroviàries, ermites,

Els primers elements urbans intencionats i urbanísticament cultes són els passejos arbrats

esglésies externes, cementiris, miradors o a altres poblacions veïnes, de tal manera que en molts casos esdevenen eixos o línies directores dels nous creixements.

Aquests elements, majoritàriament de caire perifèric i projectat, defineixen aquest creixement de la ciutat des d'una proposta nova, confiada i ordenadora dels nous territoris expectants. Capítol a part mereixen les rambles, a l'interior de la ciutat, que provenen d'antics cursos d'aigua, esdevinguts, en ocasions, veritables passejos arbrats.

Els primers models de passejos urbans tenen un caràcter abocat al lleure, a l'estímul de les relacions socials, al gaudiment dels nous serveis urbans, a l'aparició del trànsit, i en correspondència amb els nous paràmetres viaris, a la vegetació i a diversos components relacionats amb la salut física i la il·lusió urbana.

S'haurien de distingir tres tipologies de passejos: els més habituals, que ordenen el territori per anar d'un punt a un altre; els que sense objectiu clar s'entenen com a "saló" urbà en si mateix, i els que es despleguen per recórrer i acompanyar algun element territorial digne de consideració.

En aquest sentit cal destacar el paper dels passejos marítims com a bulevard amb arbres, en un procés de recuperació de la ribera, antiga perifèria urbana, com a lloc emblemàtic de la ciutat. Procés que, des del segle XVIII, fa retornar a les nostres platges aspectes relacionats amb l'oci i la salut i, a partir de mitjan segle XX, en un fenomen turístic de masses.

Sempre els elements de límit entre dos territoris diferents pateixen la tensió que es genera pel contacte de dues situacions de característiques diferenciades, i més quan aquests dos espais són usats amb molta intensitat; per això, els passejos al costat de mar són elements fonamentals en l'ordenació i utilització racional del litoral i, de forma molt especial, dels fronts urbans.

A voltes, els passejos marítims en les vores litorals es transformen en veritables fronteres o, per contra, en frontisses d'unió entre la terra i el mar.

Aquest segon és el cas del passeig marítim de Sant Feliu de Guíxols, que, per la seva singularitat de paràmetres, la bellesa del seu projecte i la seva especial rellevància urbana, esdevé lloc de referència en l'àmbit de la costa catalana i, per extensió, mediterrània.

Jordi Bellmunt
BiA Arquitectes Associats

Vist pel **PRESENT** UN NOU SEGLE PER AL PASSEIG. Aquest espai es va anar formant dins un context i uns costums determinats, els de les classes benestants del segle XIX. Després de la Guerra Civil va ser arreglat i, durant anys, encara va tenir un paper significatiu en la ciutat. Però la societat ha anat canviant i també han evolucionat els costums, el concepte de lleure i la manera com es relacionen les persones. El passeig no hi ha acabat d'encaixar; potser cal trobar la manera de tornar-ne a gaudir plenament.

L'any passat, el 2009, va fer 175 anys que l'Ajuntament de Sant Feliu va sol·licitar –i aconseguir– permís per a plantar unes fileres d'arbres que unissin perpendicularment els anomenats carrer dels Arbres i carrer del Portalet. Es podria dir que en aquell moment es va fer el transcendental pas per a la ciutat de crear un passeig que fos de transició urbana entre el sorral de la platja i la façana edificada. Cap a finals del segle XIX, el passeig del Mar ja tenia la dimensió i pràcticament la configuració amb què ha arribat fins a avui en dia, i alhora ja havia esdevingut l'espai de prestigi, representativitat i lluïment que la memòria col·lectiva encara li atribueix (sense que això fos excloent per al treball de, per exemple, sargir –o, amb el castellanisme que es feia servir aleshores, “remendar”– xarxes).

Si, d'una banda, al llarg del segle XX el passeig va consolidar-se com la façana més preuada de la ciutat i com l'escenari de la ciutadania, d'altra banda, també va veure com perdia una bona part del seu patrimoni arquitectònic i de la seva funció social per a la població. En efecte, des que a finals dels

Tampoc es pot oblidar que, com a contrapès a la pèrdua de qualitat arquitectònica de la façana, no es pot dir que en l'espai públic hi hagi hagut grans millores

cinquanta es va enderrocar el Llevantí per substituir-lo per un edifici –un hotel, amb aparença de modernitat–, el procés de substitució arquitectònica va trobar una via oberta que, amb molt poques excepcions, no afegia gens de qualitat al paisatge urbà, més aviat al contrari (amb dolorosos enderrocs als setanta, com els de la casa Llagostera o el Casino dels Senyors, i l'única excepció del dels Nois, que es va salvar pels pèls, és a dir, per la mobilització popular). En paral·lel, el passeig com a lloc per a passejar també va anar perdent rellevància a mesura que la gent passejava menys, que passejava per altres llocs, que la part baixa de la ciutat perdia població, tot i guanyar apartaments.

D'alguna manera, el passeig anava perdent presència en la vida quotidiana de la majoria de la població i només els estius, festius i caps de setmana, entre autòctons i forasters s'aconseguia –i s'aconsegueix– que el seu “rendiment” urbà sigui alt. Tampoc es pot oblidar que, com a contrapès a la pèrdua de qualitat arquitectònica de la façana, no es pot dir que en l'espai públic hi hagi hagut grans millores. Des de les actuacions dels anys quaranta, pràcticament no s'hi ha intervingut d'una manera important, llevat de les actuacions infraestructurals d'habilitar-ne una part com a aparcament i del pas del col·lector d'aigües residuals. Ben poca cosa, més enllà del manteniment.

Així doncs, el passeig va néixer i es va configurar com a fruit d'un moment de la ciutat de fa més d'un segle i va ser tan gran l'encert que, de fet, el seu

prestigi com a espai urbà encara es basa en la imatge que ens queda d'aleshores, malgrat que les architectures, grups socials i funcions originals pràcticament hagin desaparegut. El passeig del present viu la paradoxa de ser una part central de la ciutat però a la vegada en certs llocs tenir aspecte més aviat de perifèria: espais sense funcions clares o contradictòries entre elles, algun punt de degradació o moments de gran buidor, un cert desordre, i el fet que sigui desconegut o irrellevant per a una bona part de la població... En definitiva –i és on es volia arribar com a tesi d'aquest text–, és un punt fonamental de la ciutat però obsolet, no adaptat plenament al present ni molt menys al futur que es va definint. Al passeig li cal, per tant, una *rehabilitació* –i recalco la paraula perquè és exacta: cal tornar-lo a fer hàbil per a uns temps nous en què el necessitem com mai, però sense desmuntar-lo ni alterar-lo en allò que és essencial.

El present en una cruïlla: un pla per al passeig

El passeig és probablement la peça urbanística més valuosa i complexa que podem trobar a la ciutat. És impensable que, en intervenir-hi, més enllà del que és l'estricta manteniment, no es faci sota l'orientació d'un "marc general" que doni coherència a les actuacions, que les programi racionalment en el temps, que sigui referent per a l'administració i els agents privats... Aquest marc general hauria d'integrar tota la complexitat de factors que conté el

El passeig, per a bé i per a mal, exerceix de "ròtula" –de connexió– de molts espais importants i no sempre d'una manera ben endreçada i eficient

passeig: els aspectes paisatgístics i estètics, d'infraestructures, d'usos... Un espai de valor patrimonial no pot mantenir-se sense aquesta mena de pla director, com el que té qualsevol altre espai de qualitats similars (com pot ser la Devesa a Girona, sense anar més lluny). La definició d'aquest marc general podria determinar el moment de convocar un concurs ambiciós i creïble en els seus objectius i mètodes, que no acabés com els que es van celebrar a principis dels setanta i a finals dels vuitanta.

Una rehabilitació comporta una justa combinació entre el manteniment dels elements estructurals i característics i la renovació i innovació d'allò degradat o obsolet. El passeig de Sant Feliu té unes quantes coses que el fan reconeixible i diferent d'altres passejos, que són les que s'haurien de mantenir i millorar sense alterar-les. Són coses com la combinació entre el que és literalment passeig i el que són jardins, les fileres d'arbrat de plàtans i pins i el sòl i el color de gresa. Per entendre'ns gràficament: el passeig no ha de deixar de tenir l'aspecte que el pintor Josep Amat reflectia als seus quadres. Tot això, és clar, comptant que a la façana arquitectònica tot el que resta de valuós ja està degudament protegit.

Sota aquestes línies: a dalt, vista de la façana de mar cap a 1980. AMSFG. Fons Joan Canadell. (Autor: desconegut); a baix, esquerra: enderrocament del Casino dels Senyors, el 1975. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut), dreta: obres d'urbanització del passeig al principi dels quaranta. AMSFG. Fons Vicenç Gandol. (Autor: Vicenç Gandol)

D'altra banda, també és evident que hi ha parts que actualment pateixen d'una indefinició o un ús qüestionable. El passeig dels Guíxols, la petita esplanada de davant del Xaica o l'espai d'aparcament darrere el quiosc de ben segur que han de millorar en el seu aspecte o funció i, en algun cas, poden acollir nous usos –calen més espais per a fer esport o per a infants– que eixamplin el nombre de ciutadans que trobin coses a fer i a veure al passeig.

Un altre aspecte fonamental a resoldre del passeig és la connexió amb altres "peces" de la ciutat. El passeig, per a bé i per a mal, exerceix de "ròtula" –de connexió– de molts espais importants i no sempre d'una manera ben endreçada i eficient. Planerament, els enllaços amb Rius i Calvet, Juli Garreta, el Fortim, Cala Sants i el port s'han de millorar per fer-los més agradables i evi-

Com que tècnicament gairebé tot es pot solucionar, un aparcament hauria de sotmetre's a les necessitats del passeig i no a l'inrevés

dents. D'aquesta manera s'aconseguiria reforçar encara més l'excepcionalitat i coherència de tot el front marítim del casc urbà, des de Port Salvi a la punta del moll. I, igualment important: el passatge per Juli Garreta, des de l'àrea del monestir i futur espai Thyssen fins al mar ha d'esdevenir un altre eix clar i còmode que uneixi dues peces que ens han de situar de nou al mapa.

No menys important, encara que sí menys lluïda, és la necessitat que té el passeig de resoldre determinats temes de xarxes. Començant per l'aclariment del pas del col·lector d'aigües residuals que, segons com es plantegés un aparcament soterrani, caldria desplaçar –cal veure cap a on–. D'altra banda, determinats aspectes d'enllumenat, de drenatges, de reg... també demanen una modernització per fer-los més segurs i/o eficients.

Un tema clau de tot plegat és el del trànsit i l'aparcament –dues qüestions que no es poden plantejar per separat–. Com que tècnicament gairebé tot es pot solucionar, un aparcament hauria de sotmetre's a les necessitats del passeig i no a l'inrevés. Això, crec, significa que com a condició ineludible per a la construcció d'un aparcament hi ha d'haver la garantia de la pervivència de les fileres d'arbrat, almenys en la part dels plàtans i pins (degudament substituïts i reforçats si fes falta). Un aparcament soterrani no pot significar una superfície de passeig erma i dura, no pot significar l'alteració de trets d'identitat d'un passeig històric com el nostre. Tampoc no pot significar un agreujament del trànsit en aquesta zona ja prou castigada.

D'altra banda, les decisions tècniques d'on hauria d'anar l'aparcament –a quina banda del passeig? tot ell? com s'afectarien els freàtics i es continuaria l'aigua de mar quan pugi?–; de quina dimensió hauria de tenir per a

ser útil al comerç i viable econòmicament; de com hauria de funcionar; de com s'hauria de relacionar amb altres aparcaments més dissuasoris... són els aspectes clau d'una inversió que s'hauria d'entendre, també, com una oportunitat única per a treure cotxes de la superfície o per a donar criteris nous i clars per al mobiliari urbà i les terrasses. És a dir, seria una frivolitat plantejar l'aparcament soterrani sense tenir en compte que es vol situar al passeig, com si el passeig fos simplement un solar.

Llarga vida al passeig!

En resum, el que –potser d'una manera massa succinta– es vol plantejar en aquest text és la diagnosi d'un passeig amb problemes derivats fonamentalment de no respondre plenament al que avui pot oferir un espai d'aquesta dimensió i singularitat en una població de 22.000 habitants i arran de mar; derivats també de dècades d'acumulació de noves funcions –no sempre compatibles amb les originals– sense buscar-hi una nova coherència general, d'haver d'assumir una centralitat en el trànsit i en l'aparcament per a la qual no estava preparat; derivats, finalment, de no respondre als hàbits d'oci, de trobada i de lluïment d'una societat que s'ha transformat de cap a peus.

Tanmateix, i com a conclusió, totes aquestes contrarietats no eclipsen el seu valor urbà –sense xovinismes, és un passeig esplèndid, i més encara enquadrat en el conjunt de la badia– ni resten en absolut expectatives de futur. Un futur que ha de passar pel fet que, tot i mantenint allò que el fa característic, tingui més usuaris de totes les edats i més vida més hores del dia i dies de l'any. El passeig ha de tornar a formar part del projecte de ciutat.

Joan Vicente

Universitat de Girona

Boira al passeig, al maig de 1998.
AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges.
(Autor: Josep Vidal)

Vist per la **FOTOGRAFIA** EL PASSEIG GUIXOLENC DE JAUME BERTRAN. Al final del segle XIX, aquest fotògraf va captar vistes de la badia i de les principals vies, embellides amb arbres i urbanitzades per al lleure de les classes benestants i el prestigi de la ciutat. La fotografia fascinava com a mitjà de reproducció de la realitat, tot competint amb la pintura. Tenim la sort de saber com era Sant Feliu durant la dècada de 1880 gràcies a la càmera d'aquest fotògraf pioner.

Antigament, el lloc que avui ocupa el passeig guixolenc no era més que un sorral on convivien unes esquifides drassanes ocasionals, les xarxes dels pescadors assecant-se al sol i les cases més humils de la població, mentre que el centre econòmic, polític i d'esbarjo estava concentrat a la Plaça i els seus voltants. Tanmateix, amb la creació de les dues primeres rengleres d'arbres del passeig del Mar l'any 1834, es produí una transformació radical, i aquell indret gairebé sempre quiet i solitari, s'anà convertint a poc a poc en el cor de la vila, en el marc on tenien lloc la majoria dels actes oficials, lúdics i festius i, ensems, en l'espai urbà més lloiat, més pintat i més fotografiat pels homes de lletres i pels artistes del pinzell o de la càmera, tant oriünds com vinguts d'arreu.

Entre aquells artistes cal assenyalar Jaume Bertran i González, fotògraf barceloní arrelat a Sant Feliu l'any 1875 que, amb els anys, es convertiria en un dels millors professionals de la província i immortalitzaria amb la seva càmera molts racons d'aquella puixant i pròspera població del darrer terç del segle XIX i, en especial, el bell passeig del Mar. Així doncs, el present article tracta del passeig guixolenc i de l'home que va fotografiar-lo per primera vegada.

L'origen del passeig del Mar té una explicació ben senzilla i plausible que l'historiador local Lluís Esteva exposà amb encert i en poques paraules: "El passeig del Mar nasqué quan els guixolencs «grassos» de diners van adonar-se que viure de cara al mar no era cap disbarat, sinó que el sorral que hi havia entre el carrer del Mar i la platja podia esdevenir una bella «arboleda» per la qual podien passejar, lluir llurs vestits i esbargir-se al sol durant l'hivern i a l'ombra dels arbres durant l'estiu".

En els anys següents, la façana marítima guixolenca canvià substancialment la seva fisonomia i les modestes cases del passat es transformaren en belles mansions senyorials o en casinos de gran conspiciuitat. D'aquesta manera, el conjunt que formaven la platja, el passeig i els nous edificis que s'havien

Jaume Bertran i González, fotògraf barceloní arrelat a Sant Feliu l'any 1875 que, amb els anys, es convertiria en un dels millors professionals de la província

enlairat esdevingué extraordinàriament atractiu i distingit, d'una bellesa difícilment comparable en altres poblacions del nostre país. Els dies de festa el nostre passeig presentava un aspecte impressionant. Feia goig de veure: atapeït d'una enorme multitud, passeig amunt passeig avall, que rivalitzava en vistoses vestimentes i atrevits pentinats.

D'aquell passeig de finals del segle XIX i començament del XX, en deia Gaziel: "És el passeig del mar, joiell civil i peça única, com de semblant no en té cap altra població de la costa.

»Si a Sant Feliu li treien o li esgarraven (com més d'un cop ha estat a punt d'esdevenir-se) el Passeig del Mar, hi quedaria ben poqueta cosa. En canvi, ell sol es basta per a donar-li amb escreix una presència capitalícia, acompanyada d'un encís que no es pot dir, exclusiu com el dels llocs ciutadans famosos”.

Josep Pla no es quedava enrere en tant d'encomi –cosa estranya quan es tractava de Sant Feliu– i escrivia: “És un passeig realment adorable”. “És un lloc graciós, ben urbanitzat, net, confortable...”.

I encara més contundent es mostrava el pintor Amat: “Segueix essent el passeig més bonic del món”.

Com he dit a l'encapçalament d'aquest article, Jaume Bertran arribà a Sant Feliu l'any 1875, precisament quan s'estaven produint els canvis mencionats,

No tan sols es dedicà al retrat d'estudi, aleshores la manera més fàcil i còmoda que tenia un fotògraf professional de guanyar-se la vida, sinó que a partir de l'any 1880 va comercialitzar vistes de Sant Feliu

en el moment just de la seva transformació de vila en ciutat. Al meu entendre, Bertran no fou un fotògraf qualsevol. De cap manera. Si investiguem la seva trajectòria, de seguida ens adonem que era un professional original, metòdic i valent, un capdavanter de la seva època que seguia l'evolució de les modes i posava en pràctica les darreres innovacions tècniques.

En aquest aspecte, no tan sols es dedicà al retrat d'estudi, aleshores la manera més fàcil i còmoda que tenia un fotògraf professional de guanyar-se la vida, sinó que a partir de l'any 1880 va comercialitzar vistes de Sant Feliu que venia en format foli enganxades sobre cartró, entre les quals, unes quantes del passeig; fotografies que exposava als aparadors dels comerços

Racó de Llevant vist des del Fortim, entre
1886 i 1887. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez.
(Autor: Jaume Bertran)

Vista parcial del passeig del Mar, el 1889.
AMSG. Col·lecció Espuña-Ibáñez.
(Autor: Jaume Bertran)

Poques poblacions catalanes disposen d'un llegat fotogràfic d'aquella època tan ric i tan variat com el de Sant Feliu

de més anomenada com a reclam publicitari. En el seu honor, s'ha de dir que en aquell moment eren comptats els fotògrafs del país que s'aventuraven a comercialitzar fotografies exteriors, especialment a causa del seu elevat cost i del risc que això comportava (hem de tenir en compte que una sola d'aquelles vistes es venia al preu de 10 pessetes, aleshores una quantitat a l'abast de molt poca gent), però també per les dificultats tècniques i per la feina que suposava.

Segons la premsa de l'època, al mes de febrer de 1880 va fer una vista general de Sant Feliu i del port tirada des del camí de Tetuan: *"Es de grandes proporciones y sin duda la mejor que hasta la fecha hemos visto"*. Aquest darrer comentari ens demostra que, amb anterioritat a 1880, Bertran havia fet altres fotografies exteriors que avui desconexem del tot. Com que en aquells anys encara no s'havien comercialitzat les plaques de vidre emulsionades amb gelatinobromur (aquest avanç es va produir l'any 1882), gràcies a les quals els fotògrafs podien manipular els negatius de vidre en sec i així no els havien de revelar immediatament després de l'exposició, ens podem imaginar l'espectacle del nostre personatge al camí de Tetuan, rodejat de curiosos, manipulant una voluminosa i estrambòtica càmera de manxa muntada sobre un trípode, al costat d'una tenda de campanya proveïda de tots els estris i productes químics necessaris per a revelar la fotografia en la foscor del seu interior.

Uns anys més tard, al final de la dècada dels vuitanta, va editar la seva obra més coneguda i més valuosa: un àlbum anomenat *Vistas de San Feliu, por J. Bertran*, avui molt difícil de trobar, que recollia una selecció de les fotografies abans esmentades. Finalment, poc abans de morir, l'any 1899 editaria en fototípia diverses targetes postals amb vistes de Sant Feliu i es convertiria en un dels primers fotògrafs que comercialitzava postals a Catalunya.

Poques poblacions catalanes disposen d'un llegat fotogràfic d'aquella època tan ric i tan variat com el de Sant Feliu –poquíssimes, jo diria– i, a més a més, tan ben conservat i a l'abast de tothom com el que es troba dipositat al nostre Arxiu Municipal. I és per això que els guixolencs sempre estarem agraïts al fotògraf que ho va fer possible, a un artista pioner extraordinari: Jaume Bertran i González.

Agustí Roldós
Investigador

Vist per la **PINTURA** VISIONS PLÀSTIQUES DEL PASSEIG DE SANT FELIU DE GUÍXOLS. En la nostra col·lecció de mirades del passeig no hi podia faltar la interpretació que n'han fet els pintors. Al segle XIX aquesta avinguda va ser present en els quadres de Pere Caymó i Pelegrín, on es representava la vila amb ull cartogràfic, proper a la fotografia o el gravat. A la mateixa època, en canvi, Pons Martí ens n'ofereix un retrat artístic de factura tradicional. En ple segle XX, Josep Amat i Josep Albertí en donen una visió més personal i propera, gens acadèmica.

A principis del segle XIX, el que avui coneixem com *passeig* era un ampli sorral on s'estenien a assecar les xarxes de pescar. Tot contemplant una de les pintures més antigues que coneixem d'aquest espai, obra del militar i polític Pere Caymó (1819-1878), realitzada el 1857, podem veure com hi havia dues rengleres d'arbres. Ens mostra una panoràmica de la ciutat a l'hivern amb els arbres sense fulles. Les cases que s'hi veuen són de planta baixa, d'un pis, de dos, i en algun cas, de tres; les unes estan cobertes amb teulada i les altres amb terrat i barana de ferro. També s'hi pot veure un dipòsit per aigua i un molí de vent davant del dipòsit, com també el pont sobre la riera del Monestir i el de la riera del Portalet. Lluís Esteve, en un article de referència dedicat a l'evolució del passeig¹, ens fa notar, així mateix, la presència del campanar del rellotge municipal. Es tracta d'una visió de la població més propera al vessant cartogràfic que a l'artístic, amb el dibuix de les muntanyes del fons i el perfil de la vila enfront del mar. Del 1889 es conserva una peça d'un autor del qual tan sols coneixem el nom –Pelegrín–, i de nou ens trobem davant del dibuix de la vila des d'un punt de vista objectiu, per donar constància de la seva ubicació i geografia. Els arbres també hi són presents, però aquest cop estan ben poblats de fulles. Tan sols tenim constància de la participació en una exposició col·lectiva el 1910 al Palau de Belles Arts d'un tal D. Pellegrini, però desconeixem si es tracta del mateix personatge.

Del mateix any, el 1889, és la *Vista de Sant Feliu de Guíxols*, de Jaume Pons Martí (1855-1931). Aquí hi juga un paper important la llum i realment podem considerar aquest quadre –en el fons del qual s'aprecia una vista general del passeig amb l'observatori Català– com una de les primeres visions artístiques de la vila de Sant Feliu. Pons Martí es va formar bàsicament a l'acadèmia del seu oncle Ramon Martí Alsina a Barcelona, i la seva obra s'enquadra, doncs, en la seva escola estètica. Des del 1878 s'instal·la a Sant Feliu de Guíxols, on munta la seva acadèmia de dibuix i pintura, que tindrà un gran prestigi. El 1889 ja es troba vivint a Girona, però Sant Feliu de Guíxols seguirà esdevenint un dels seus escenaris plàstics preferents, de la qual cosa deixa testimoni aquesta obra. Sabem que en aquest mateix any Pons Martí va exposar a la botiga La Nueva Barcelonesa una tela que era una vista de Sant Feliu de Guíxols des de Sant Elm. La premsa de l'època ens parla de

Tot i que no descartem que altres artistes al llarg de la seva trajectòria, i de manera gairebé accidental, hagin plasmat en una tela el passeig, el cert és que la majoria de pintors se centren en les platges i els penya-segats de Sant Feliu de Guíxols, més que no pas en vistes urbanes de la població

1. ESTEVA CRUAÑAS, Lluís. *El Passeig del Mar de Sant Feliu de Guíxols compleix 150 anys*. Sant Feliu de Guíxols: Publicacions del Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, número 4, 1984.

la vista d'ocell de la vila i el detallisme "microscòpic" que ofereix el quadre, amb els tons verdosos de la composició, a causa que l'obra es va realitzar entre els mesos de maig i juny. Finalment, s'hi fa referència al seu realisme

pictòric, que permet plasmar amb exactitud els edificis, el passeig, la carretera de Girona: *"Mientras por el lado opuesto el sol pinta de bellos colores la vecina Palamós, que se descubre a lo lejos, dando a las circundantes lomas y a la artística punta de las Horcas los más bellos matices de la vegetación primaveral"*². Sens dubte, es refereix a aquesta tela del Museu Marítim de Barcelona o bé a una de molt semblant del mateix any de la col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza que actualment es troba en dipòsit al Museu de Sant Feliu de Guíxols.

2. Vegeu el número del *Baix Empordà* d'11-08-1889.

Qui també ens acosta al passeig és el pintor reusenc Baldomer Galofré (1845-1902). Ho fa en un magnífic dibuix al número de la *Il·lustración Artística* del 10 de desembre de 1894, dos anys després, precisament, que el passeig acollís el bullici per la gran exposició de Belles Arts celebrada a Sant Feliu. Hi contemplem un nombrós grup d'homes asseguts al passeig, descansant a l'ombra i frescor de l'arbreda. Tot apunta, per la vestimenta, que són homes del camp que han tornat d'una dura jornada de treball.

Tot i que no descartem que altres artistes al llarg de la seva trajectòria, i de manera gairebé accidental, hagin plasmat en una tela el passeig, el cert és que la majoria de pintors se centren en les platges i els penya-segats de Sant

Passeig de Sant Feliu de Guíxols. Josep Amat, ca.1965. Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza

Amat prefereix quedar-se a pintar al passeig o portar-nos-els des de casa seva, a vol d'ocell, que sortir a d'altres indrets, com fan la majoria de pintors que s'aturen a Sant Feliu

Feliu de Guíxols, més que no pas en vistes urbanes de la població, com és el cas de la Maria Pou o en Torrent Buch, entre altres.

Si hi ha un artista amb qui el passeig hagi quedat del tot identificat, aquest és, sens dubte, Josep Amat (1901-1991). En aquesta localitat coneixerà i s'enamorarà d'Isabel Girbau. Aquí estiuejarà any rere any fins a la seva mort i aquí és on pintarà gran part de la seva producció artística. La seva estima per Sant Feliu la voldrà compartir amb el seu amic i pintor Raoul Dufy, a qui retrata al passeig, en dues ocasions, en la seva cadira de rodes. Confessa ser un enamorat dels carrers de les grans ciutats, dels mercats i les fires dels petits pobles, i sobretot, de la petjada de l'home. Tot i conèixer moltes versions d'un mateix indret, el que Amat vol, per damunt de tot, és portar-nos a aquella vila amb qui tants lligams sentimentals té, tot defugint la fidelitat absoluta i evitant incorporar aquells elements que no li agraden del paisatge, en favor del seu Sant Feliu desitjat i evocat. En aquest sentit, el passeig de Sant Feliu recull sempre el pas del temps; el pinta amb la gent passejant tranquil·lament i dóna entrada, també, a la bicicleta i a la tartana tirada pels cavalls; hi ha temps també per a la lectura del diari, per a la mirada perduda a la infinitud del mar, o per intuir el color de la Festa Major, amb les parades de globus, rics en colors, al passeig. El pinta en tota la verdor de la primavera, amb l'esclat de les fulles, però també en els ocres de la tardor. Ens l'acosta també a l'hivern, amb els seus arbres despullats de fulla i sense aquell bullici propi de l'estiu, Amat prefereix quedar-se a pintar al passeig o portar-nos-els des de casa seva, a vol d'ocell, que no pas sortir a altres indrets, com fan la majoria de pintors que s'aturen a Sant Feliu. Als anys cinquanta, en especial, incorpora les atraccions i barraques de fira en el seu imaginari guixolenc; fidel a la presència del circ, estiu rere estiu, Amat ens regala el

Vista de Sant Feliu pintada per Jaume Pons Martí l'any 1889. Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols. Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza

Retrat de Josep Albertí pintant les palmeres dels jardins Juli Garreta. AMSFG. Fons Josep Albertí. (Autor: desconegut)

color de la carpa i la màgia de la família circense. El passeig que pinta Amat és també el dels tendals de vius colors, a ratlles vermelles i blanques, o el dels envelats de ratlles blaves i blanques. El passeig també li serveix d'escenari des d'on contemplar les regates, un tema amb què guanyarà, entre altres, el premi José Ramón Ciervo, a la II Bienal Hispanoamericana de l'Havana, i el premi Sant Jordi de la Diputació de Barcelona el 1955. En aquesta passejada imaginària pels indrets més estimats no pot faltar tampoc el bar Montserrat, situat a la intersecció del passeig amb la rambla Vidal, on la gent es troba tranquil·lament prenent l'aperitiu al voltant de les taules i deixant passar el temps. Poc abans de morir, encara regala una visió del passeig en una magnífica carpeta de gravats (12 litografies) en què col·labora amb els artistes Simó Busom, Jaume Carbonell, Jordi Curós, Domènec, Josep Serra i Llimona,

Albertí ens mostra el seu passeig interior, esclatant de color i de joia, és una pintura que ens sublima els sentits i ens convida a una nova mirada de l'exterior, des de l'enamorament de fora per trobar els nuclis de dins", tal com el mateix artista explicava

Bosco Martí i el litògraf Miquel Albert (Nadal del 1992). Aquests artistes hi dediquen paraules d'estima i afecte envers el pintor i mestre Amat. En aquesta darrera mirada al passeig, no hi ha arbres i impera una gran sensació de soledat. Dos bancs, l'un davant de l'altre, amb una persona a cadascun d'ells, i una de les dues llegint el diari. Al fons, la silueta de dos velers. Una darrera mirada, nostàlgica, a un escenari que sempre portarà dins seu.

No voldríem tancar aquest article sense analitzar algunes de les obres de Josep Albertí (1913-1993) sobre el passeig, que ens ofereixen visions peculiars d'aquest espai destinat a caminar i resseguir-lo. Ell se centrarà en les seves palmeres, tal com podem copsar en una de les teles del Museu d'Història de la ciutat. Albertí ens mostra el seu passeig interior, esclatant de color i de joia; és una pintura que ens sublima els sentits i ens convida a una nova mirada de l'exterior, des de "l'enamorament de fora per trobar els nuclis de dins", tal com el mateix artista explicava. Arnau Puig, anant més enllà, afirmava que els seus quadres són "el paisatge dels sentiments provocats per les meravelles de l'entorn".³ Sens dubte una d'aquestes meravelles era i és el passeig de Sant Feliu de Guíxols.

Susanna Portell i Mariona Seguranyes
Historiadors de l'Art

3. PUIG, Arnau. "El llenguatge pictòric de Josep Albertí", dins *Josep Albertí 1913-1993*, catàleg de l'exposició al Museu d'Art de Girona, del 8 d'agost al 9 de desembre del 2001.

Vist per la **LITERATURA** UN PASSEIG PER A DOTZE AUTORS. Quan volem recordar o mostrar un indret, solem recórrer a les fotografies o a les pintures. La tecnologia, avui dia, ha esborrat la distància, però també podem apropar-nos "virtualment" als llocs per mitjà dels llibres. L'autora proposa anar al passeig de la mà de diferents escriptors per descobrir molts espais en un de sol, ja que cada autor ens hi situa des del seu punt de vista per compartir amb nosaltres les seves experiències i impressions.

"Amat va regalar centenars de mirades diferents al nostre passeig, convidant-nos l'esperit a la senzillesa i la placidesa que posseeix allò bell", escriu **Rosa Massegosa** a *Sant Feliu de Guíxols: Un any a les xarneres del mil·lenni*, un llibre realitzat a quatre mans amb Joaquim Bigas, autor de les fotografies.

Però quines mirades li han regalat els nostres escriptors? Mirades objectives, tècniques, històriques? Mirades subjectives, personals? Han estat fidels a la realitat, i amb precisió i rigor ens han guiat per les diferents vicissituds de què ha estat objecte aquest espai? O potser la fidelitat l'han reservat per als records (i tots sabem com n'és, de fràgil, la memòria!)? O qui sap si, agosarats i també curiosos, l'han passat pel sedàs de l'estètica i l'han convertit en matèria literària?

Vegem-ho. Extensa és la nòmina dels escriptors que han fet referència al passeig de Sant Feliu en les seves obres, ja sigui convertint-lo en l'escenari d'una acció novel·lada o en el pretext d'un poema, ja sigui per encabir-hi un punt de memòria, o per descriure'l extensament o concisa des de l'òptica de la crònica, de l'estudi o de la recerca.

I és que el passeig no és només una llenca sorrenca que ressegueix el mar des de dins la ciutat, sinó la gent, els arbres, les cases, les terrasses, les olors, els colors..., i també les trobades, les celebracions, el pas, els costums... I entre els uns i els altres el dibuixen, creen la seva geografia, el seu estatus, la seva condició.

Gaziel, ganxó enamorat de la seva ciutat, a *Tots els camins duen a Roma* ens confessa que va ser en un banc del passeig, i sentint el mar de ben a prop, on va gestar justament el seu llibre de memòries *Sant Feliu de la Costa Brava*, obra en la qual manifesta que el considera excepcional: "El seu Passeig de Mar, joiell civil i peça única, com de semblant no en té cap altra població de la costa, i que per a elles voldrien, ben segur, moltes ciutats de les que rum-begen pel món. Si a Sant Feliu li treien o li esguerraven (com més d'un cop ha estat a punt d'esdevenir-se) el Passeig de Mar, li quedaria ben poqueta cosa. En canvi ell sol es basta per donar-li amb escreix una presència capitalícia, acompanyada d'un encís que no es pot dir, exclusiu, com el dels llocs ciutadans famosos".

Uns anys abans, en els seus *Goigs*, fins i tot li concedia la gràcia de ser capaç de contradir un del tòpics més arrelats al nostre tarannà: "El passeig més bell del món/ fet de cinc rambles tan grans/ que ell tot sol desmentiria/ l'ancestral gasiveria/ que ens pengen als catalans/ i on, llavors, el bo i el millor/ s'hi feien grans barretades:/ elles, totes estofades, / i ells, de vint-i-un botó".

Què és i què ens és, doncs, el passeig? "El passeig i el seu ús formen part de la història de tots i cadascun dels ganxons, de dalt, de baix, de la dreta

Desfilada de Carnaval dels anys trenta.
AMSFG. Col·lecció Benet Julià Figueras.
(Autor: desconegut)

i de l'esquerra", escriu **Josep Cullell** a *Una vila del nou-cents: Sant Feliu de Guíxols*. I és així: el passeig és senyorial, distingit, però també obert, i aplega la quotidianitat sense distinció de classes. Potser no és ben bé l'àgora grega, la plaça que, amb raó, enyora **Josep Vicente** en el seu testimoni recollit a *L'Empordà, terra de pas*, de Jordi Arbonès: "El passeig és massa gran, hi falta una plaça al centre; la plaça convoca, el passeig estireganya". Però de ben segur que s'hi assembla. Pensem en el mercat dels diumenges, la cavalcada de Reis, la Festa Major, els focs artificials, les sardanes, els envelats, la desfilada de Carnaval, la passada... i tantes altres celebracions que a través del temps han fet que la gent s'hi aboqués.

Sardanes, hem dit? Llegim, doncs, *Mites i felicitat dels catalans* de **J. Langdon-Davies**, publicada simultàniament el 1929 a Londres i Nova York amb el títol original de *Dancing catalans*. L'autor ens proposa imaginar-nos que

"A quatre passes hi ha el Passeig, tan bonic amb aquelles ginestes i els plàtans, les mimoses i les palmeres, tot d'un verd fosc que brilla sota la llum elèctrica, tot alegre amb la gentada que passeja amunt i avall" (John Langdon-Davies)

sortim del poble, que ens n'allunyem una mica, "un matí d'estiu seguint aquesta carretera tan inútil però bonica –es refereix a la de Tossa–, que reposem en un dels pujols i que contemplem el paisatge. I a la tornada, som molt a prop de casa. A quatre passes hi ha el Passeig, tan bonic amb aquelles ginestes i els plàtans, les mimoses i les palmeres, tot d'un verd fosc que brilla sota la llum elèctrica, tot alegre amb la gentada que passeja amunt i avall. Des d'allà ens arriba un soroll estrany, agut i penetrant, com el que fan els nens bufant sobre una herba que tenen agafada entre les dues mans. Va pujant i baixant per l'escala i s'hi afegeixen un segon i un tercer instrument, de to més agut i més greu, respectivament. Tombem la cantonada: sota aquells arbres il·luminats, vestits amb vestits negres i barrets negres, enfilats en un cadafal de dos nivells, seuen els músics de la cobla".

Passeig del Mar cap al 1920. AMSFG.
Col·lecció Espuña-Ibáñez. (Autor: L. Roisin)

En la ficció, Sant Feliu és el Sant Grau de Pujades d'*El temps dels Milà*, d'**Amanda Gross**, novel·la publicada el 1995 que explica la història d'una família des de l'últim terç del XIX fins a la segona meitat del XX. Una història de la qual el passeig és testimoni de primera mà. En ella, assistim al primer moment de la seva creació, guiats per un personatge pintoresc: Battistone, un italià que s'instal·la a Sant Grau, després de molts anys d'anar embarcat dedicant-se al transport del suro i que "secretament s'havia posat al cap fare un lungomare, és a dir, un passeig a ran de mar [...] Tan enderiat hi estava, que un dia se'n va anar a veure l'alcalde amb un bon centenar de monedes de plata guardades en un sacotell i l'hi va posar damunt la taula. *Quiero un lungomare come il de Salerno*". El passeig es fa, i amb ell neix la necessitat de passejar. Esplèndid és el fragment que descriu aquest anar amunt i avall que encara avui perdura: "Com si ja portessin dies assajant-ho, s'havien anat acoblant en files ben disposades, de famílies i de parelles, de petits grups d'amics i de joves senyoretes lluint els seus millors vestits... tots, a poc a poc, a passos petits i sense presses, arribaven fins al final i allà giraven i refeien el mateix camí, ara per l'altra banda, saludant somrients o amb barretades (recordem les paraules de Gaziell?) aquells amb qui es trobaven i amb bones estretes de mans els nouvinguts... admirats tots, més que sorpresos, de trobar tothom en un mateix lloc on ningú no hi tenia cap feina a fer".

A l'última obra publicada de **Toni Sala**, *Marina*, el protagonista va a passar uns dies al lloc on va néixer: Sant Feliu. Sala fa referència al passeig en diferents pàgines. En elles, hi sentim el perfum dels plàtans, hi veiem passar els homes amb el diari sota el braç i les dones amb els cabassos plens, i també sabem que és just en aquest espai on retroba el seu amor de joventut: "Veníem en dies de festa i era fàcil coincidir pel passeig amb un o altre d'aquests amics de quan era petit o adolescent sempre acompanyats per les seves parelles i avançat d'ells algun fill en bicicleta.[...] Vaig tornar al passeig i va ser llavors quan vaig veure la dona del gos al costat del meu cotxe i el gos de pèl lluent, que era un dòberman, aixecant la pota sobre la roda. I va ser llavors que vaig reconèixer l'Imma Carenar".

Pel que fa al gènere poètic, diversos també són els autors que han evocat el passeig de Sant Feliu. Fixem-nos, primer, com el veuen en les diferents estacions de l'any.

Els germans **Compte, Josep i Joan**, preveres, dediquen als veïns de Sant Feliu el seu llibre *Poesies*. El primer, "inspirador del setmanari *El Faro*, i un dels seus més entusiastes i decidits redactors", tal com diu la pàgina de dol signa-

da per la redacció de la mateixa publicació el 13 d'agost de 1905, exalta, en la seva "Oda" dedicada a Gesòria, el passeig com l'espai ideal tant a l'estiu com a l'hivern: "És ton passeig magnífich de llarga balconada/ ahont en temps fredosos ixes á prendre'l sol,/ ensemps que quan transcorra l'estiu, cada vesprada/ allí rebs las besadas que't dona el ventijol".

El seu germà Joan, en el poema "Tardó", ens parla, en canvi, de com l'arbreda es va desfullant i "los trens de recreo cèssan:/ ni viatja tanta gent:/ y hasta el Passeig, per les tardes,/ se va quedant tot desert".

I l'esclat de la primavera ens arriba amb el poema "Roses de maig al passeig de Sant Feliu", de Lada. "Pareu-vos-hi a mirar-les", ens proposa. És autora també de l'"Oda a l'encisadora ciutat de Sant Feliu", en què exalta diferents racons i figures de la ciutat, i on subratlla la presència dels arbres del passeig: "I quins verds tan lluminosos/ i quins pins i quin oreig!/ i quins arbres ufanosos/ que guarneixen el Passeig!".

Endinsem-nos ara en una imatge més plàcida amb **Enric Bosch i Viola**, autor del llibre de poemes *Exaltacions i paisatges*, en el pròleg del qual, un altre poeta, el mallorquí Gabriel Alomar, manifesta que a través de les seves com-

"A dintre vila hi cerco la sombra protectora/ dels plàtans ufanosos del bell Passeig ganxó" (Enric Bosch i Viola)

posicions veu "l'amable passeig vora mar, estadi ideal per a diàlegs amarats de serena penetració". L'amabilitat que percep Alomar és bellesa i acolliment en el sonet d'"A Gesòria": "A dintre vila hi cerco la sombra protectora/ dels plàtans ufanosos del bell Passeig ganxó".

I l'amor? També hi té una cita. **Guida Alzina** escriu en el poema "Amor ganxó" del seu llibre *Dicotomia amb blaus*: "Sobre el Passeig del Mar hi ha el record dels/ teus ulls i l'emoció dels meus versos./ L'amor és més a prop al Portalet,/ a la Plaça del Monestir, a la/ Porta Ferrada. Ara som els últims/ amants escoltant la tenora i/ fitant l'estelada des de llevant/ a garbí. Som un sol cos atzurat".

Acabem aquest breu recorregut per les lletres sabent que hi ha molts altres noms, molts altres textos; sabent, a més, que els hauria agradat d'acompanyar-nos-hi. Hi són, desats a l'arxiu de la lectura, anotats al quadern de casa, i temps hi haurà per parlar-ne. Aquest article és tan sols un tast del passeig. Confiem, però, que el fet de transitar-lo ens hagi ajudat a redescobrir-lo.

Àngela Ribas
IES Sant Elm

Vist per l'ARXIU IMAGINANT EL PASSEIG DE SANT FELIU DE GUÍXOLS A PARTIR D'ALGUNS PROJECTES NO REALITZATS. Enginyers, arquitectes i ciutadans d'èpoques diverses han deixat volar la seva creativitat amb la finalitat de reinventar urbanísticament el passeig marítim guixolenc. Algunes d'aquestes propostes quedaren oblidades al calaix i han esdevingut el reflex d'allò que mai va arribar a ser: el passeig imaginat.

Lloc de trobada secular dels ganxons, font d'inspiració per a artistes de tota mena, espai obert a mil manifestacions..., els passejos del Mar i dels Guíxols han sofert diverses transformacions al llarg del temps. Això no obstant, la seva imatge podria ser molt diferent de la que presenten actualment si s'hagués portat a la pràctica algun dels diversos projectes dibuixats en el transcurs del temps i que mai no acabaren de reeixir. Projectes agosarats o fins i tot amb un punt d'excentricitat, que per una raó o altra no passaren de la seva plasmació en el paper. Amb la perspectiva que dóna el pas del temps, a continuació us presentem una mostra d'aquests projectes, que es conserven a l'Arxiu Municipal.

Passejant amb el déu Neptú

Us imagineu una colossal estàtua de Neptú, el déu del mar de la mitologia romana, saludant els passejants en el punt d'intersecció entre el passeig del Mar i la rambla Vidal? Aquesta va ser una possibilitat contemplada –o si més no dibuixada– a la segona meitat del segle XIX. Segons recollí Lluís Esteva al llibre del 150è aniversari del passeig, l'any 1852 el molí i el dipòsit d'aigua que existien al passeig del Mar per al reg dels arbres foren enderrocats, i tot seguit s'edificà un altre molí en una torre octogonal i un dipòsit més gran, en forma d'estany circular, just enfront del carrer dels arbres (actual rambla

Us imagineu una colossal estàtua de Neptú, el déu del mar de la mitologia romana, saludant els passejants en el punt d'intersecció entre el passeig del Mar i la rambla Vidal?

Vidal). Segons la nota 281 de les memòries històriques dels notaris guixolencs Francesc i Maria Josep Sala, el 13 de juliol d'aquell any es va situar al mig del dipòsit un brollador ornamentat amb escultures de dofins, petxines i fruites. L'arxiu conserva un avantprojecte de reforma del carrer del Mar que probablement calgui posar en relació amb aquest nou dipòsit. L'avantprojecte ens presenta una nova disposició del passeig amb quatre fileres d'arbres i un estany coronat per una escultura del déu Neptú sobre un pedestal decorat amb dofins o tritons. Podria ser, per tant, que es tractés d'una proposta de millora decorativa del dipòsit, o bé que aquesta hagués estat la intenció inicial d'embelliment d'aquell espai, que finalment s'hauria descartat. L'avantprojecte és anònim i sense data, la qual cosa també ens obre la possibilitat a relacionar-lo amb una reforma posterior de l'any 1876 en què es va acordar ampliar el passeig i allargar-lo fins al fortí, fet que va comportar la plantada de la quarta renglera d'arbres que també veiem en aquest avantprojecte no realitzat.

Terrasses damunt del mar

Fem ara un salt en el temps i traslladem-nos als anys setanta del segle XX, en plena època de boom turístic. El passeig marítim es convertí aleshores en un pol d'atracció de visitants durant la temporada d'estiu, i això donà nous argu-

ments imaginatius de cara als seus usos. Al mes de juny de 1972, l'enginyer de camins Juan Antonio Torner Peralta presentava a l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols un projecte de zona recreativa turística al racó de garbí del passeig del Mar, a situar al damunt de l'escullera que en aquell moment protegia la barana de mar dels temporals. La zona estaria dividida en tres parts, amb una primera destinada a solàrium, mentre que a les altres dues se situarien els diversos serveis (bar, serveis sanitaris, etc.) i una piscina infantil. La finalitat del projecte era doble: per una banda dotar el passeig d'un nou espai lúdic i, per l'altra, descongestionar la platja. La superfície útil de la zona seria d'uns 1296 m² que, amb una ocupació de 4 m² per persona, donava una capacitat de 324 persones. El projecte contemplava també la construcció sobre l'escullera d'uns mòduls circulars de 6 metres de diàmetre a diferents nivells per adaptar-se al terreny. En el mur de protecció del passeig es realitzarien uns forats per posar-hi els serveis sanitaris. La solució constructiva consistia a ampliar l'escullera (un element actiu amb moviments que absorbeix part de l'energia de les onades), compactar el nucli de l'escullera existent amb àrids i ubicar el mòduls com a elements independents els uns dels altres per tal que poguessin moure's amb l'escullera. El pressupost general de l'obra era de 7.643.395 pessetes.

El passeig a concurs

Al mes de juliol de 1974, l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols acordà sotmetre a informació pública la intenció de modernitzar els pasejos del Mar i dels Guíxols (aleshores anomenat encara Paseo del Generalísimo). La proposta tingué lloc després de declarar-se desert un concurs de projectes que la mateixa corporació municipal havia convocat poc temps abans. L'estiu de 1974, el consistori convidava la ciutadania a aportar les seves idees, croquis i esbossos "*para que todos los vecinos puedan formular sugerencias y que a la vista de dichos bocetos así como de las sugerencias que se formulen, la Corporación tenga una base para encargar la redacción del oportuno proyecto técnico*". L'exposició pública al pati de l'Ajuntament dels esbossos i idees aportats es completaria amb la possibilitat dels ciutadans de respondre un qüestionari de preguntes. La crida efectuada des de l'Ajuntament donà lloc a la presentació d'una trentena de propostes, d'abast i contingut heterogeni i autors molt diversos,

L'estiu de 1974, el consistori convidava la ciutadania a aportar les seves idees, croquis i esbossos

com ara ciutadans de peu, estiuejants amb arrels guixolenques, empresaris, artistes, activistes culturals i intel·lectuals, o arquitectes i enginyers. La major part de les idees anaven encaminades a buscar alternatives d'ordenació de la circulació del trànsit rodat per evitar la congestió de vehicles que es produïa al passeig durant la temporada estiuenca. En alguns casos es contemplava convertir en calçada per a vehicles la part central del passeig, mentre que altres projectes parlaven de conservar aquest espai per als vianants i ordenar

la circulació lateral amb la construcció de quatre rotondes decorades amb sengles fonts lluminoses. La construcció de passos de vianants subterranis permetria als vianants creuar la calçada de forma segura.

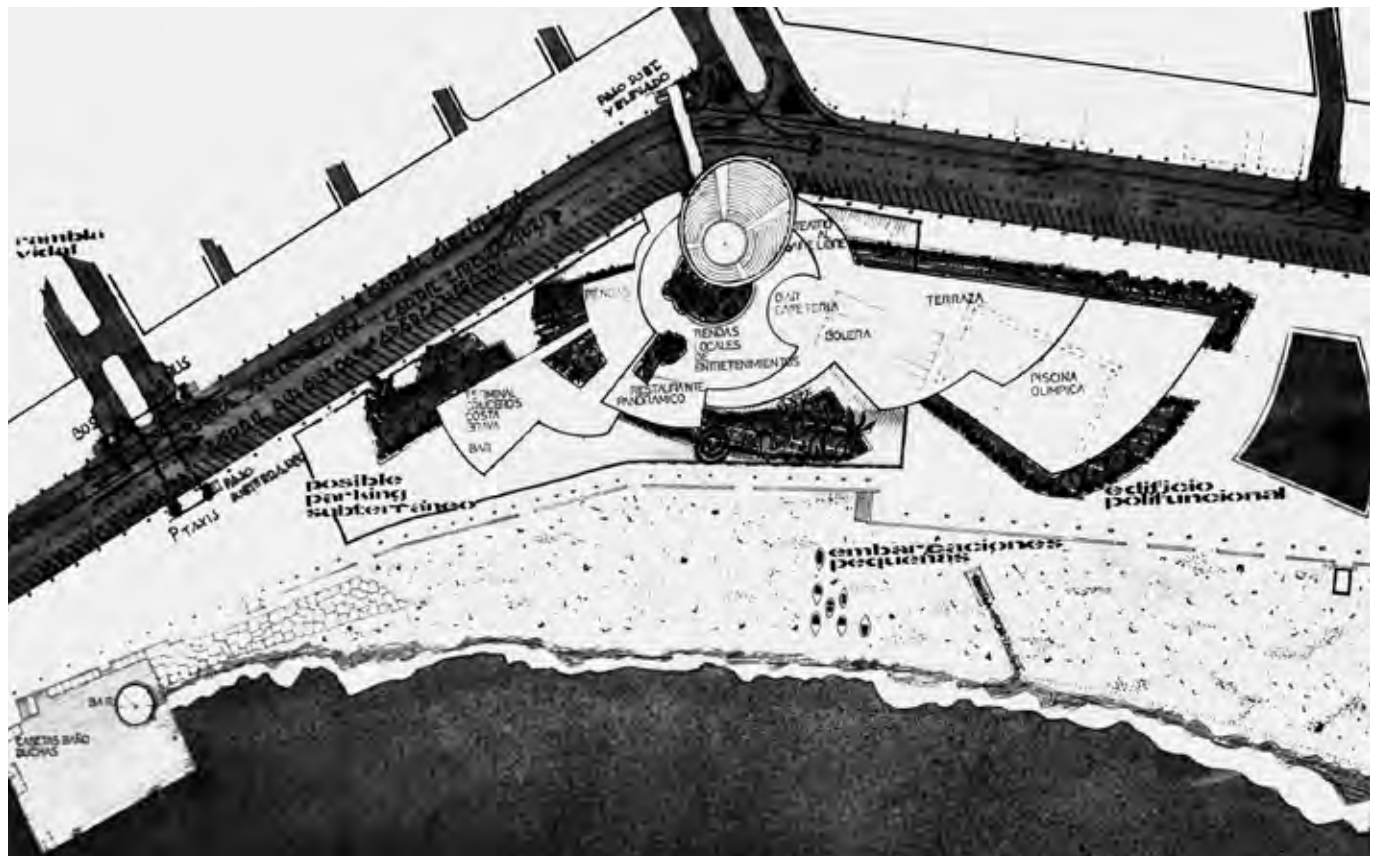
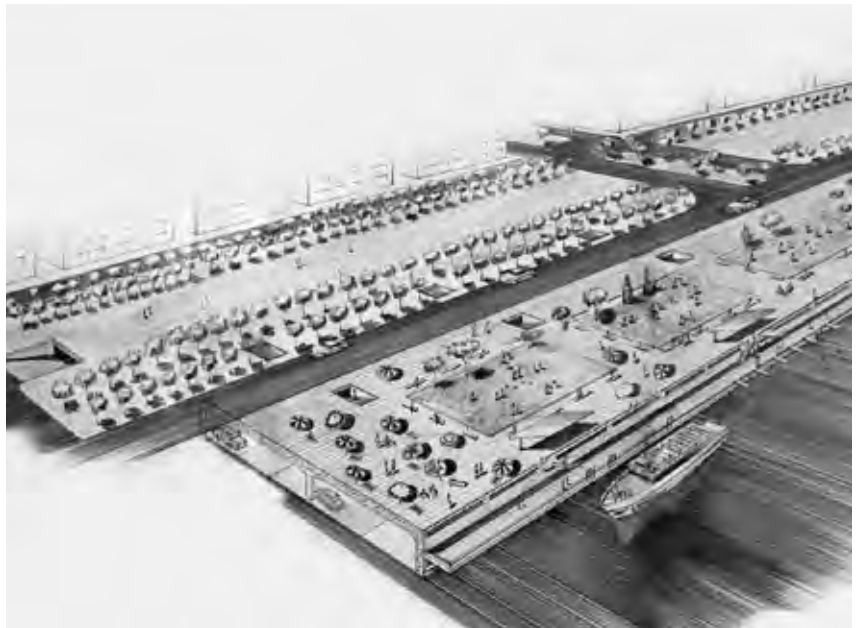
La major part de propostes presentades incidien alhora a oferir idees per a l'embelliment i potenciació del passeig com a atractiu turístic, amb mesures senzilles com la d'enllosar part del sector per a vianants, millorar i incrementar-ne les zones enjardinades, o fins i tot construir un escenari per a l'audició de sardanes a l'àrea de confluència entre els dos passejos i la rambla Vidal. Una singular proposta apostava per col·locar una reproducció de Pedralta, feta de pedra natural, al sector del passeig situat a l'alçada de la rambla Vidal i el carrer Sant Llorenç, tot procurant que el monument fos fix i estigués ben cimentat per evitar accidents amb la quitxalla que s'hi pogués enfil·lar.

Al costat de les propostes menys intervencionistes i sens dubte més econòmiques, com la que proposava per al passeig de *"dejarlo como está"*, el concurs d'idees impulsat per l'Ajuntament l'any 1974 obrí la porta a altres iniciatives molt més agosarades. Les possibilitats de fer interactuar el passeig amb la barana de mar i la platja permetien imaginar propostes com la construcció d'una piscina amb aigua de mar al sector de davant per davant de l'edifici de l'ajuntament, o bé la instal·lació d'un quiosc de forma circular al capdamunt de la rambla Vidal, damunt la barana del passeig, que recordés la fesomia d'un *"templete ochocentista, con bar municipal en zócalo y sótanos"*. Una altra proposta plantejava la instal·lació de plataformes de fusta, a la manera de terrasses, al racó de garbí, que serien desmuntables a l'hivern. Aquesta mateixa proposta era especialment agosarada i proposava la reconversió del sector dels actuals jardins Juli Garreta en una gran zona recreativa, amb un teatre circular a l'aire lliure, una terminal per als creuers, un restaurant panoràmic, una pista de bitlles i fins i tot una piscina olímpica. Però, sens dubte, la proposta de major impacte visual és la que va presentar l'arquitecte guixolenc A. Rodríguez Rosselló d'aixecar terrasses a la barana de mar del passeig mitjançant la construcció d'una enorme plataforma permanent amb terrasses, pistes de jocs, etc. El desnivell comprès entre aquestes plataformes i la platja s'aprofitaria per a la construcció d'un pàrquing subterrani amb capacitat per a 270 vehicles.

Aquest i els altres projectes que hem presentat en aquest text haurien canviat molt o poc el passeig. La història de les societats humanes està formada per l'acumulació de fets ocorreguts, però també per totes aquelles circumstàncies que podrien haver succeït i que finalment no s'esdevingueren. El passeig, doncs, és el resultat d'una llarga història d'encerts i desencerts que a poc a poc l'han configurat fins a llegar-nos-el tal com el veiem.

Marc Auladell i Josep Auladell
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Élanque; élude.

CALIDOSCOPI

LES IMATGES

1

1. Vista del passeig des del tendal del Casino dels Nois, ple de gent, durant una ballada de sardanes per la Festa Major, als anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 2. Detall de les barques voladores, instal·lades al passeig per la Festa Major. Anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 3. Detall de les parades i atraccions de Festa Major situades cap al racó de garbí, durant els anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 4. Parades i mainada al passeig per la Festa Major, als anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 5. Desfilada amb motiu de la Festa d'Homenatge a la Vellesa, al seu pas pel passeig del Mar (amb el Casino dels Senyors al fons). AMSFG. Fons Pere Rigau Roch. (Autor: Pere Rigau)

6. Missa de campanya al passeig, el 21 de març de 1915. AMSFG. Col·lecció Antoni Vidal Arxer. (Autor: desconegut). 7. Cursa de bicicletes al passeig, cap a 1910. AMSFG. Col·lecció Antoni Vidal Arxer. (Autor: desconegut). 8. Vista dels "cavallitos" del passeig, una Festa Major dels anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 9. Pescadors mostrant el peix capturat al passeig del Mar, als anys trenta. AMSFG. Fons Francesc Llorens. (Autor: Francesc Llorens). 10. Desfilada per a la benedicció de bicicletes que es feia el 18 de juliol. Principi dels anys quaranta. AMSFG. Fons Pere Rigau Roch. (Autor: Pere Rigau)

LLUÍS PALAHÍ

És guixolenc de naixement i de vocació. Compromès i inquiet, ha participat en àmbits com l'esport, la música, el teatre i la història. Expert en la nostra ciutat, estima els seus carrers, edificis i indrets, i també sap de fets i persones. Sempre és a punt per a compartir els seus coneixements; gaudeix i ens fa gaudir amb la seva conversa.

El 25 d'abril de 2002 el ple de l'Ajuntament va acordar per unanimitat atorgar-li la distinció de Fill Predilecte de la Ciutat, en públic reconeixement al seu treball i estimació per Sant Feliu de Guíxols. Col·laborador del setmanari Àncora al llarg de la seva existència, ha publicat escrits amb diferents pseudònims (Lupaxa, Lu, Portalet, Rodillera, etc.). El seu interès per la recerca, el patrimoni i les tradicions l'han motivat per formar part de la junta directiva de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà des de l'any 1982, pràcticament des de la seva fundació, fins a l'actualitat. L'any 1974 formava part de la comissió gestora –posteriorment, junta rectora– del Museu Municipal i, entre els anys 1988 i 1996, va ser comptable i tresorer dels Amics del Museu Municipal.

Vostè va publicar una sèrie d'articles al setmanari Àncora en els quals parlava dels carrers de Sant Feliu de Guíxols, per això ens agradaria que ens parlés del passeig del Mar. A part, vostè hi viu molt a prop...

En la meua vida he viscut a tres llocs, a la Rutlla, al carrer Major i al Sant Roc. Però vaig néixer al carrer Maragall; la mare va anar a la casa de la seva família per tenir-me. Amb la guerra, em vaig estar una temporada a la Font Picant...; un bombardeig em va tocar de ben a prop.

Va ser algun dels bombardejos que van afectar el passeig?

No, no, va ser un bombardeig que va afectar la plaça Empordà. Jo en aquell moment venia de la part de

la via del tren i van començar a tocar les sirenes; quan entrava al refugi van caure les bombes just al lloc on acabava de passar. Hi va haver molt de pànic, tothom cridava enmig del fum i la pudor. Llavors teníem por i per això ens vam traslladar a la Font Picant. Els pares venien a treballar a Sant Feliu i jo em quedava allà; anava a estudi a Santa Cristina amb la vagoneta de la brigada d'obres del tren, amb els dos fills de la família Roura; el seu pare era cap d'estació.

Així, des de quan hi viu, al carrer Sant Roc?

Des del principi dels anys seixanta, hi vaig venir a viure amb els meus pares, i m'hi estat després, de casat.

Va ser una època de molts canvis, sobretot als edificis de primera línia de mar. Comencen en aquest moment els seus records del passeig?

Me'n recordo de molt més antic. El més entranyable era la Festa Major; el noranta per cent se celebrava al passeig. Hi venia tothom! Trobaves els carrers plens de gent que hi anava, de Sant Feliu i també de fora. Als casinos i restaurants hi havia balls i concerts, i per tenir espai els cotxes no podien circular per la via que hi ha més a tocar de les cases. Les gangues es feien cap al final, fins passat l'ajuntament; es posaven a banda i banda i s'hi estaven diversos dies. També hi havia les barques voladores, els "cavallitos" i els "xurros". Es jugava a les virolles, que estaven situades prop de la rambla Vidal. Eren del "caramelero" de plaça; una, a 10 cèntims la tirada, i l'altra, a 0,25.

Per als més joves: ¿Què eren les gangues?

Eren unes construccions de fusta; algunes venien coses com xiulets o unes bombes que es bufaven. També hi havia parades de tir amb escopetes i dards; algunes eren força altes i hi havia com unes finestretes amb figures que es posaven en moviment i que s'havien d'encertar. També venien jocs com l'Oca o l'Escalera; cada any me'n compraven un. També es compraven unes pilotes lligades a una goma per poder xutar-les i conservar-les en recuperar la goma.

Penso que aquesta paraula –entesa en aquest sentit– és una peculiaritat de Sant Feliu...

Sí, de fet la mateixa paraula vol dir altres coses, però per a nosaltres volia dir un establiment portàtil i desmuntable.

Quin altre record en té, de la Festa Major?

També hi havia els personatges clàssics que venien per la festa: un que feia veus d'ocells i un que tocava el violí, tocava pels bars i ho feia molt bé; només volia moneda petita! El que feia veus d'ocells era el professor Gòdia, que anava amb un frac, molt mudat però passat de moda... El músic era en Marcel·lino. També hi havia un pintor, en Soriano, que venia números a les terrasses dels casinos per rifar els seus quadres. Quan no era la festa, anava pels comerços i les fàbriques. Per Festa Major també s'organitzava la cucanya a la platja, a la part del mig, tot i que antigament s'havia fet a garbí.

Pàgina anterior: Retrat de Lluís Palahí Xargay, al maig de 2010. AMSFG. Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. (Autor: Salvador Estibalca). Sobre aquestes línies: Lluís Palahí i Emili Marcó retratats per un fotògraf ambulant, per la Festa Major de 1942. Procedència: Lluís Palahí i Xargay. (Autor: Desconegut)

Hi va haver alguna orquestra que li agradés especialment?

L'orquestra que m'ha agradat més és l'Orquestra Gran Casino, que tocava al Casino Guixolenc. Posaven el cadafal tocant al passeig i els que estaven asseguts quedaven a primer terme, però també s'hi parava molta gent. Hi havia concerts al Casino dels Nois, al Casino dels Senyors, al Marina, al Savoy, a can Rabassa... Quan tocaven sardanes al casino i al Marina, tocaven alhora i ens fèiem un embolic; fins i tot perdiem el ritme!

On era can Rabassa?

Can Rabassa era davant de l'ajuntament; hi actuava un còmic, en Pepe Marqués, i tots cantàvem "jo te l'encendré, el tío, tío fresco...". Era un espectacle un xic picant d'abans; res a veure amb ara! I el Savoy es convertí en Miramar, després en Montserrat i per fi en can Salvi. I encara hi havia l'orquestra dels Banys de Sant Elm, com l'Orquestra Bolero de Girona, per exemple. En aquesta orquestra hi tocava en Gironella, germà de l'escriptor Josep Maria Gironella.

Hi devia haver molt d'ambient. Què més hi havia al passeig?

Després hi havia els que feien la figura de les persones retallant paper negre, com una silueta; et preguntaven si ho volies i t'hi havies d'estar un moment; anaven molt ràpids. També hi havia fotògrafs

ambulants que s'estaven diversos dies a la ciutat. Si et retrataven, et donaven un paper indicant el lloc on havies d'anar a buscar les fotografies. N'hi havia que tenien barraquetes, allà amb les gangues; portaven decorats en forma d'avió o de vaixell de guerra.

Hi havia envelat?

Sí, el gran envelat era cap allà on ara hi ha la pista de bàsquet. Primer feien concert al casino i sardanes; cada any venia La Principal de la Bisbal. Antigament, algun any, hi havia hagut fins quatre envelats. A part del que hem dit, a l'alçada del Banc de Santander, se situava el dels botiguers; al final –cap a garbí–, el de l'anxova, que era el dels pescadors; també n'hi havia un altre al mig d'aquests dos. En Narcís Masferrer ho havia dibuixat i publicat a Àncora.

Hi hauria alguna cosa que avui dia ens resultaria sorprenent?

Sí, i tant! Un any els "cavallitos" anaven perquè un home els empenya, pobre! Imagina't...

A part de la Festa Major, quan hi anava, la gent, al passeig?

Una altra cosa típica era anar-hi els dies de festa, al migdia; llavors hi havia una allau de gent que anava amunt i avall. Si arribaven a l'extrem del passeig, es deia que anaven "a

guanyar el ral". Un altre moment de molta gent era la sortida dels cines, també els dies de festa; això era cap a les vuit del vespre i alguns s'hi quedaven fins molt tard. Quan jo era petit, a Sant Feliu, hi havia quatre cines: el Mundial, al carrer Girona; el Vidal, a la carretera de Girona, i el Llevantí i el Catalunya, que eren al passeig. Més tard també hi va haver el d'Acció Catòlica, a la catequística. A la mitja part, els nois sortien del cine Catalunya i anaven a la platja a fer les necessitats entre les barques. Tothom ho veia normal! Per cert, per la Festa Major, el Catalunya servia com a pista de ball del Casino Guixolenc o Casino dels Senyors. Al Llevantí hi tocava l'orquestra dels Balmaña, que durant un temps van tenir tots els cines i es portaven els rotlles de pel·lícula d'un cine a l'altre. Orquesta Evon, es deia, de l'Empresa Victoria Oriente y Novedades. A l'estiu, es disposava d'una gran quantitat de cadires de balca, propietat de l'asil, que hom les podia situar on volia, fent rotllana, per prendre la fresca i fer-la petar amb les amistats o famílies. S'havia de pagar una mòdica quantitat.

Al llarg de l'any, s'hi feien altres actes, al passeig?

Acabada la guerra, van situar un obelisc al mig del passeig, a l'alçada de la rambla Vidal. Allà s'hi posaven els de la Falange i hi feien discursos i desfilades. Durant molt temps, hi va haver soldats a la ciutat. Cada diumenge l'orquestra del regiment feia un concert al passeig del mig, davant la Cambra de Comerç. També hi havia jures de bandera. A part,

cada any s'hi feien les benediccions dels vehicles per Sant Cristòfol i la de les bicicletes el 18 de juliol; recordo que un any vam llogar un tàndem i fèiem broma que, entre dos, aniríem més de pressa!

I el Sant Antoni Abat?

El Sant Antoni dels Burros abans no es feia al passeig. S'anava per la rambla, el carrer Major, el carrer Algavira, el carrer Maragall, la Rutlla i cap a la rambla un altre cop. Aquesta volta també la feia la gent a l'hivern per passejar. Els grups de nois i noies hi anaven i, depèn de qui trobaven, miraven de canviar de volt per trobar-se de cara els uns amb els altres! Per Sant Antoni hi havia una passada que organitzava el Casino la Constància per arribar fins al cine Vidal, on hi havia el ball. Per anar-hi, com que era pujada, costava molt de ballar!

La passada no era per Carnaval?

Per Sant Antoni hi havia la passada principal, però sempre que es feia un gran ball al Vidal, hi havia una passada; per exemple la dels vestits de quatre pessetes. Per cert, tinc un bon record de les rues de Carnaval dels anys 1934 i 1935, ja que la rua arribava de can Nyagues i anava fent voltes pel passeig del mig durant hores, llançant-se boles de paperets i cintes de colors d'una carrossa a l'altra. Un meu oncle i uns seus companys desfilaven damunt d'un carro arrossegat per un cavall i anaven disfressats d'anglesos distingits. El títol d'aquesta espècie de carrossa era Vinguent del Derby.

He llegit que el passeig també va fer de pati d'escola. Ho recorda?

Això era perquè a l'actual edifici de l'ajuntament, per la banda del passeig, hi havia l'escola pública. Jo anava a l'escola Vidal, amb el Sr. Bohigas, però amb la guerra ens van canviar a l'estudi de la plaça. Tot es va unificar. El Sr. Villosa feia gimnàstica al passeig i les noies es van haver de posar pantalons. De vegades fèiem classe a la pineda superior de Sant Elm, al voltant de la font, i també a la Volta de l'Ametller, a la casa dels Irla, perquè teníem de professora la Sra. Duran, casada amb un dels germans Irla, i també la Cion, l'afillada de Josep Irla. Després es van inaugurar els Estudis Nous (actual CEIP Gaziell), i sortí, perquè van caure les bombes al passeig i van destruir l'ajuntament i les escoles. Aquell dia hi havia ous a la plaça i la gent feia molta cua; podia haver mort molta més gent...

Què és el que més li agrada o li ha agradat del passeig?

M'agradaria que el passeig fos ben net d'obstacles, que es recuperés l'espai tal com li agradava a en Gaziell. Ara només queda el passeig del mig lliure de dalt a baix. El que més m'agradava era anar amunt i avall amb la meua colla d'amics, de vegades fins ben tard. S'hi estava tan bé que, una vegada, en Masferrer i en Gironella van anar fent i xerrant fins que es va fer clar!

M. Àngels Suquet

Arxiu Municipal
de Sant Feliu de Guíxols

Els segles XVII i XVIII

Entre els segles XIII i XIV es va configurar el recinte emmurallat de la ciutat medieval a la riba est de la riera del Monestir (entre les actuals avinguda Juli Garreta i rambla Vidal). La platja s'utilitzava per a les feines de la pesca, per a la construcció de vaixells i com a port natural. Aquestes activitats s'hi van mantenir fins la segona meitat del segle XX, quan l'arribada massiva de turistes va convertir la platja en zona de lleure.

El 1696 les tropes franceses van enderrocar les muralles i van quedar al descobert els darreres de moltes cases de la plaça del Mercat i de l'actual rambla Vidal. L'espai alliberat i l'antic fossar es van anar ocupant lentament. Des del principi, aquest terreny va ser objecte de diversos intents d'urbanització. El 1760 hi va haver un plet entre el

municipi i l'abat del monestir per la seva ocupació i, el 1797, Pere Màrtir Santí va intentar promoure-hi la construcció de deu blocs de cases, però va topiar amb l'oposició de l'abat, que va reclamar la seva competència sobre aquell terreny. L'abat també volgué dur a terme aquest projecte i tampoc no hi reeixí, ja que els pescadors, mestres d'aixa, comerciants i altres vilatans no ho van acceptar.

Al final del segle XVIII ja hi havia més d'una trentena d'habitatges edificats al sorral davant del mar. Des de mitjan segle XVIII a la platja també s'hi bullia el suro, una indústria vinculada a la producció de vi.

El segle XIX

El 26 d'abril de 1834 l'Ajuntament va acordar plantar dues fileres d'arbres al carrer del Mar per embellir-lo, igual com les que hi havia al carrer dels Arbres (actual rambla Vidal) i al Portalet. Aquell mateix any també es va proposar batejar el carrer com *passeig de Cristina* o bé *de les Corts*. El govern de la província va autoritzar totes les actuacions i va escollir el nom de la reina regent per a la nova via.

El 1852, es va acabar de plantar una tercera renglera d'arbres i es va instal·lar una font. L'any següent l'arquitecte provincial Martí Sureda va realitzar el Plano Geomètric del carrer del Mar per projectar una nova alineació dels edificis del passeig. El 1855 s'hi van instal·lar 45 fanals per al seu enllumenat.

El 1858 el mestre d'obres Josep Gallart va rebre l'encàrrec de fer un nou

BUSSOT, Gerard. *Carrers, cases i arquitectes. Sant Feliu de Guíxols, dels inicis fins el 1931*. Sant Feliu de Guíxols: Ajuntament, 2000.

ESTEVA CRUAÑAS, Lluís. *El passeig del Mar de Sant Feliu de Guíxols compleix 150 anys*. Sant Feliu de Guíxols: Publicacions del Museu Municipal, 1984.

TORRENT, Joan. "Urbanisme guixolenc vuitcentista", dins *Àncora* (Festa Major de 1978). "El passeig del Mar", dins *Àncora*, núm. 1867 (10-05-1984).

1. Reproducció de part d'un gravat del segle XVII que representa el martiri de Sant Feliu amb la ciutat al fons. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: desconegut. Còpia de Benet Albertí). 2. Reproducció parcial d'un quadre pintat el 1889 en què es representa la ciutat, el port i la badia. AMSFG. Col·lecció España-Ibáñez. (Autor: Pelegrín). 3. Vista del passeig i la platja als anys seixanta. AMSFG. Col·lecció Jordi Rabell. (Autor: desconegut)

El segle xx

plànol geomètric del carrer del Mar. El 1859 diversos veïns van sol·licitar avançar l'alineació de les cases per guanyar espai fins a tocar la primera filera d'arbres, projecte que no es va realitzar. El 1866 hi ha un altre intent d'edificar el passeig del Mar i alinear les cases entre el Portalet i la riera del Monestir amb el sortint del carrer de la Mitja Galta (passeig dels Guíxols). La proposta es basava en documents falsos i l'Ajuntament va posar una denúncia al jutjat de la Bisbal. Cap al 1877 es va ampliar el nombre de vies i les de prop del mar es van prolongar fins al Fortí, es va millorar la urbanització i l'enllumenat i es va plantar la cinquena filera d'arbres. El 1886 es va eliminar una filera d'arbres per donar doble amplària al passeig del mig, tot permetent que posteriorment fos escenari de nombroses i multitudinàries activitats.

El 1914 es van acabar els jardins i es van il·luminar amb un llum elèctric al centre i dos de gas als extrems; el 1919 van ser ampliat de nou. El 1932 va ser inaugurat el monument a Juli Garreta, que fou traslladat al seu emplaçament actual l'any 1953. L'any 1933 es van construir els urinaris subterranis, projectats per Joan Bordàs. Després de la Guerra Civil, es van arreglar les principals vies de la ciutat, comptant amb el finançament de la Dirección General de Regiones Devastadas. Al passeig, l'any 1941, es va eixamplar la via per als cotxes i es va plantar una renglera de pins als jardins. El 1943 van ser construïts els bancs d'obra dissenyats per Joan Bordàs i el 1945 va ser enllestit el mur de contenció entre el passeig i la platja. El creixement econòmic i demogràfic de la segona meitat del segle xx

va implicar canvis urbanístics importants. El passeig es va transformar a causa de la substitució dels edificis del segle XIX per blocs moderns. El primer de caure va ser el Casino dels Senyors, enderrocat el 1956; l'any següent el seu espai va ser ocupat per l'Hotel Reina Elisenda, inaugurat el 1958. L'any 1966 es projectava edificar una torre de vint pisos a can Batet i una de dotze pisos i edificis de 6 o 7 pisos als solars entre l'Aduana i cal Raiadillo. El 1972 van desaparèixer els edificis del Bar Sport i l'Hotel Marina. El 1973 la Promotora Guixolense, S.A. va comprar la catequística al bisbat per construir apartaments. El 1975 van desaparèixer el nou Casino dels Senyors i el cinema Catalunya. Finalment, gairebé tota la façana marítima va anar canviant d'aspecte.

El tinglado

Informació municipal

El número del mes de desembre de la revista L'ARJAU

L'Arxiu Municipal, responsable de la coordinació i edició de L'ARJAU, vol comunicar als lectors que, ateses les circumstàncies econòmiques actuals, l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols s'ha vist obligat a retallar la partida pressupostària destinada a aquesta publicació. Per aquest motiu, aquest mes de desembre no podrà sortir el número que hi havia previst. El número 64 es publicarà, doncs, al mes d'abril de l'any 2011.

Més sobre la ràdio. Radio Juventud de Sant Feliu

L'emissora començaria a emetre des dels baixos de la Catequística, al passeig, amb el nom de Ràdio Sant Feliu, als anys 1960-1961. Els fundadors foren: Alexandre Matas, Pere Ponsatí i Josep Almar, com a tècnics, i, com a locutor, Antoni Homs. Posteriorment s'incorporaren –el 1963– Jordi Descayre, Valentí Pol, Josep Gil, Julià Castelló, Wenceslao Sánchez, Josep M. Isern i altres; com a primera locutora, Maite Fernández Gafas. Val a dir que el component de més edat tenia en el mo-

ment de la primera elocució 17 anys –la majoria 14 o 15–. La tolerància i el suport de l'alcalde d'aleshores, Sr. Joan Puig, va permetre que es pogués emetre de forma clandestina durant un bon temps, fins que Ràdio Costa Brava de Palamós la va denunciar per competència comercial.

El primer espai físic per a l'emissora –on ja hi havia separats locutori i control– fou al monestir. L'antena per a transmetre estava instal·lada al teulat de la caserna de la Guàrdia Civil –Horta del Rector– i el seu cable, que vorejava tot l'edifici, entrava per la finestra del pis del cap dels guàrdies urbans, el senyor Zerbs, travessant tot l'habitatge per sortir a l'escala, fins a la connexió amb l'emissora. Tot es va complicar quan l'Armada Espanyola des de les seves instal·lacions a Mallorca va detectar en diverses ocasions –1962 i 1963– una emissora "pirata" que feia programes en català. Finalment va intervenir el governador civil, que comminà el Sr. Puig a tancar l'emissora o fer-la legalitzar; llavors, Ràdio Sant Feliu passaria a ser Radio Juventud de Sant Feliu de Guíxols, E.F.J.15, de la Cadena Azul de Radiodifusión. Al mes de febrer de 1964, després de fer emissions durant més de quatre anys, en una recepció a Girona, el governador civil, en presència del Sr. Puig, feia entrega de les primeres credencials a tècnics i locutors.

Les primeres sintonies durant molt de temps foren *El continental* i *El tico-tico*, interpretats per l'orquestra de Ray Conniff, i *Un río en la luna*, de Frank Pourcel. La primera trans-

missió en directe es va fer amb l'entrevista al bisbe de Girona en la seva visita a S'Agaró, mitjançant dues emissores portàtils de campanya de l'exèrcit. La discografia inicial era propietat dels integrants de l'equip, però, no obstant això, els darrers anys totes les discogràfiques, de forma gratuïta, feien arribar les seves novetats mensualment. Els discos eren radiats per mitjà de dos plats Phillips desmuntats de dos portàtils per a *guateques*, encastats en una taula, junt amb un rudimentari mesclador –materials cedits pel mateix alcalde–. L'equipament estava format també per un magnetòfon Grundig de bobines; dues emissores petites de campanya de la O.J.E. per a les transmissions en directe; un receptor domèstic de marca Telefunken, al qual es posava un micròfon al davant cada vespre per transmetre l'obligatori *parte de Radio Nacional en directo*. Es tractava d'una emissora de fabricació artesana de grans dimensions; els tocadiscos i el mesclador eren tot el patrimoni tècnic per sortir a l'espai.

Alguns dels programes emesos inicialment foren: Entrevista Setmanal i Programa dels Amics de la Sardana, possiblement el primer programa en català de tot Catalunya o dels primers emesos en època franquista (1961-1962). Entrevistas, programa en què era entrevistada una persona o entitat de la ciutat –en català o castellà, depenent de l'entrevistat–. La Ciutat des d'un Banc del Passeig, programa que en clau d'humor criticava coses i fets de la ciutat, en català. Alguns d'ells foren realment

polèmics i comportaren apassionades queixes telefòniques, especialment el referent a l'aprofitament dels bancs del passeig per a festejar i la vigilància dels serenos per fer la guitza; el que esmentava la mala recollida de les deixalles –sobretot al carrer de la Penitència– o el que criticava el fet que el peix pescat a Sant Feliu, fóra, inexplicablement, més barat a Girona. Melodías en Silencio, programa dels dijous a la nit, amb música de grans orquestres, en castellà. Los Grandes Humoristas, programa en el qual es posaven gravacions de Joan Capri, Emilio "El Moro", Pepe Iglesias "El Zorro", Gila, Cassen, etc. Tráiganos su Disco, programa en què els oients portaven un disc seu i el dedicaven en directe, solucionant així la poca disponibilitat discogràfica de la casa i seguint la moda dels tan famosos *discos dedicados* de la majoria de les emissores. La Película de la Semana, crítica basada en la informació dels programes de mà, més algun comentari addicional. Tengo un Libro en las Manos, programa de comentari sobre el contingut de llibres. El Serial, novel·les radiofòniques facilitades per la Cadena Azul de Radiodifusión.

Radio Juventud va deixar d'emetre quan la legislació l'obligava a convertir-se en emissora de freqüència modulada (FM). Fins aleshores sortia a les ones de l'espai amb el sistema d'ona mitjana (OM) en un equip voluminós i artesà, pagat majoritàriament pels seus fundadors. La manca de recursos econòmics per efectuar el canvi tecnològic exigí i la dispersió del personal pel servei militar o

per cursar estudis fora de Sant Feliu varen ser la causa de la desaparició de la primera emissora de ràdio de la nostra ciutat.

Antoni Homs

Col·laborador de l'Arxiu Municipal

Donacions a l'Arxiu Municipal

L'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols i l'Arxiu Municipal volen reconèixer i agrair públicament la deferència vers la ciutat de totes aquelles persones que han realitzat les aportacions que a continuació relacionem:

Setembre 2009

- Elena Esteva Massaguer: donació de 3 postals antigues amb imatges de Sant Feliu de Guíxols.
- Joan Basart Gimbernà i Lluís Trigueros Barrero: còpia digitalitzada d'una pel·lícula súper 8 dels exteriors dels edificis Sot dels Canyons.

Octubre 2009

- Leonor Payró Mas: donació de fotografies i postals de la família Tresené-Mas.
- Elena Esteva Massaguer: donació de diversos impresos i material editat referent a activitats culturals, socials i polítiques a Sant Feliu de Guíxols de les dècades de 1980 i 1990.
- Dani Gómez Loren: recull de fotografies i cartes dels Gómez-Sal·lari de 1936 a 1942.

Novembre 2009

- Lluís Vancells Surroca: donació de 16 imatges fotogràfiques realitzades pel Sr. Narcís Vancells Bona.

Gener 2010

- Joan Esteva Trias: donació de documentació referent als fons Forest, Calsada Gruart i Josep Roca.
- Josep M. Vicens Batet: còpia digitalitzada de 8 fotografies del fons Enric Batet i de la pel·lícula *El jardín español*.
- Albert Gironès Costa: còpia digitalitzada de 1.100 fotografies i 4 pel·lícules del seu fons personal.

Febrer 2010

- Joan Canadell Mas: còpia digitalitzada de 17 fotografies i logotips de les emissores de ràdio guixolenques i 68 imatges de la construcció i reparació dels espigons de la platja de Sant Feliu de Guíxols.
- Guillem Torrent Puig: donació de publicacions del fons Joan Torrent Fàbregas.
- Enric Àguila Solsona: donació de 14 partitures creades o reproduïdes pel compositor guixolenc Antoni Altarriba Lloveras (1867-1935).

Març 2010

- Jordi Rabell Rigau: còpia digitalitzada de 268 positius fotogràfics del seu fons personal i fotografies realitzades per Vicenç Gandol.
- Carme Palahí Fuertes: donació del documental *Viure el passat*, de Toni Films.

Abril 2010

- Josep Gay Soler (Top Productions): donació de 12 pel·lícules vídeo U-Matic. Reportatges d'activitats socials i culturals de Sant Feliu fets per Top Productions (1992-1998).

Donacions i ingressos al Museu d'Història

Març 2009

- Salvador Tarradas: Un lot de material mèdic.

Abril 2009

- Lot de peces de ceràmica del s. XVII trobada per l'empresa Copayba als carcanyols del palau de l'Abat del Monestir durant les obres de rehabilitació.

Juny 2009

- Carme Vila i Jordi Palomer: Un lot de materials d'otorrinolaringologia i obstetrícia.

Agost 2009

- Material d'oficina i plaques d'identificació procedents de l'antic Hospital Municipal.

Setembre 2009

- Joaquim Arumí: Un lot de materials mèdics oftalmològics.
- Francesc de la Peña: Un lot de materials mèdics oftalmològics.

Octubre 2009

- Benet Julià: Un lot d'objectes mèdics.

Gener 2010

- Recepció del material arqueològic procedent de la intervenció de Can Rourich 2007.

Nous serveis de la biblioteca

Des del mes d'abril, la biblioteca ha promogut un club de lectura per a joves de 12 a 14 anys. El grup es va formar en col·laboració amb els centres de secundària de la ciutat (IES Sant Elm, IES Sant Feliu i escola Sant Josep), l'Oficina de Català i la coordinadora LIC del Baix Empordà. Atès el bon resultat de la iniciativa, es reprendran les trobades a la tardor. Per apuntar-s'hi, només cal dirigir-se a la biblioteca.

A partir d'aquesta tardor la biblioteca serà un centre col·laborador dels certificats ACTIC (Acreditació en Competències en Tecnologies de la Informació i la Comunicació). La biblioteca informarà i orientarà sobre els continguts i oferirà els seus espais a hores convingudes per tal de realitzar la prova d'acreditació. L'ACTIC és el certificat emès per la Generalitat, que acredita la competència digital, entesa com la combinació de coneixements, habilitats i actituds en l'àmbit de les TIC: ús d'ordinadors, Internet, programes informàtics, etc. Va adreçat a persones de més de 16 anys. Per a més informació: actic.gencat.cat.

Directori

ÀREA DE CULTURA, MUSEU, ARXIU I BIBLIOTECA
PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 57
E-MAIL: cultura@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

ARXIU MUNICIPAL
CRA. DE GIRONA, 45-47
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 25 93
E-MAIL: arxiu@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.
I DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 19 h.
HORARI D'ESTIU (juliol, agost i setembre): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.

BIBLIOTECA PÚBLICA OCTAVI VIADER I MARGARIT
C/ SURIS, 28-34 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 40 57
E-MAIL: biblioteca@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DISSABTE DE 10 A 13.30 h.
I DE DILLUNS A DIVENDRES DE 17 A 21 h.

JOVENTUT (Punt d'Informació Juvenil-Casal de Joves)
C/ MALL, 61 (Edifici de les Vetlladores)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 73 60 FAX 972 32 71 60
E-MAIL: pij@guixols.cat
HORARI D'HIVERN: DILLUNS, DIMARTS I DIJOUS DE 17 A 20 h.
DIMECRES I DIVENDRES DE 16 A 20 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 8 A 15 h.

MUSEU D'HISTÒRIA
PL. MONESTIR, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 15 75 FAX 972 82 15 74
E-MAIL: museuhistoria@guixols.cat
HORARI (juliol, agost i setembre): DE DIMARTS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 17 A 20 h. DIUMENGÉ I FESTIUS DE 10 A 13 h.

OFICINA MUNICIPAL DE TURISME
PASSEIG DEL MAR, 8-12 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 00 51 FAX 972 82 01 19
E-MAIL: turisme@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DISSABTE DE 10 A 13 h. I DE 16 A 19 h.
DIUMENGES I FESTIUS DE 10 A 14 h. A PARTIR DEL 21 DE JUNY, OBERT CADA DIA DE 10 A 14 h. I DE 16 A 20 h.

PLA LOCAL DE NOVA CIUTADANIA
C/ GRAVINA, 39-41 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 10 91 / 972 82 03 29 FAX 972 82 20 89
E-MAIL: novaciutadania@guixols.cat
HORARI: DILLUNS I DIJOUS DE 9 A 19 h. DIMARTS, DIMECRES I DIVENDRES DE 9 A 14 h.

SERVEI MUNICIPAL D'EDUCACIÓ OME (Oficina Municipal d'Escolarització)
C/ PENITÈNCIA, 10 (Casa Albertí) 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 08 10 FAX 972 32 27 72
E-MAIL: educació@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 14 h.
HORARI D'ESTIU (juliol i agost): DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.
HORARI DURANT LES VACANCES ESCOLARS DE NADAL I SETMANA SANTA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 10 A 13 h.

SERVEI MUNICIPAL D'ESPORTS
C/ CALLAO, S/N - ZONA ESPORTIVA LA CORCHERA
TEL. I FAX 972 82 03 16
E-MAIL: esports@guixols.cat
HORARIS D'OFICINA: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.
ACTIVITATS ESPORTIVES DE LES ESCOLES I DE CLUBS ESPORTIUS: GIMNÀSTICA I ENTRENAMENTS DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 I DE 15 A 24 h.
COMPETICIONS: DISSABTES I DIUMENGES, SEGONS CALENDARI

**SERVEI D'OCUPACIÓ MUNICIPAL I
SERVEI D'ASSESSORAMENT D'EMPRESES**
C/ DELS ENAMORATS, 65-99 (1r PIS ESTACIÓ AUTOBUSOS)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 70 33 FAX 972 32 69 17
E-MAIL: industria@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 13 h.

SERVEI DE PREMSA
PL. MERCAT, 6-9 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 609 75 35 85
E-MAIL: premsa@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

TEATRE AUDITORI MUNICIPAL
C/ CALLAO, S/N 17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 82 01 59
E-MAIL: teatre@guixols.cat
HORARI: A HORES CONVINGUDES

**SÍNDIC MUNICIPAL DE GREUGES
DEFENSOR DEL CIUTADÀ/-ANA**
C/ PENITÈNCIA, 10 (CASA ALBERTÍ)
17220 SANT FELIU DE GUÍXOLS
TEL. 972 32 80 40 FAX 972 82 11 23
E-MAIL: sindic.greuges@guixols.cat
HORARI: DE DILLUNS A DIVENDRES DE 9 A 14 h.
DIJOUS DE 16 A 19 h.

VOLS REBRE L'ARJAU GRATUÏTAMENT A CASA TEVA?

L'ARJAU és una revista editada per l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols que tracta temes culturals del municipi i el seu entorn. Es publica cada quatre mesos i es distribueix de forma gratuïta. Si vols rebre la revista a casa, sense cap cost addicional, envia'ns una carta a l'adreça de l'Arxiu que apareix en aquesta mateixa pàgina, indicant que vols subscriure't a la revista i especificant el teu nom i cognoms, adreça, localitat i codi postal. Si ho prefereixes, pots enviar-nos aquestes dades per correu electrònic a l'adreça arxiu@guixols.cat

D'acord amb el que estableix la Llei Orgànica 15/1999 de Protecció de Dades de Caràcter Personal, les dades que ens proporcionis s'incorporaran en un fitxer anomenat Contactes, titularitat de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, amb la finalitat de gestionar el servei de distribució de la revista. En tot moment pots exercir els drets d'accés, rectificació, oposició i cancel·lació d'aquestes dades segons els termes expressats per l'esmentada normativa, tot adreçant-te per escrit a l'alcaldia (plaça del Mercat, núm. 6-8, 17220 Sant Feliu de Guíxols).

l'arjau

REVISTA CULTURAL

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

Núm. 63 AGOST 2010

Ajuntament de
Sant Feliu de Guíxols
www.guixols.cat

Diputació de Girona